

ČASOPIS MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH

# MODERNÍ DIVADLO

LEDEN—ÚNOR 2019  
3. ČÍSLO

ZDENA SALIVAROVÁ  
HONZLOVÁ

NEPŘÍTEL LIDU  
PODLE  
HENRIKA IBSENA

OBJEVOVÁNÍ  
AMERIKY

VZPOMÍNKY  
VĚRY NERUŠILOVÉ

SESTRY  
BOROMEJKY

TONY  
KUSHNER

# ANDĚLÉ V AMERICĚ

## KRONIKA

### MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH



**PŘIJĎTE STRÁVIT SOBOTNÍ ODPOLEDNE  
DO DIVADLA ABC A NAD ŠÁLKEM ČAJE  
NEBO KÁVY SE DOZVĚDĚT VÍCE O TÉMATU,  
KTERÉ VÁS ZAJÍMÁ.**

**VŽDY V 15.00 — 16.30  
NA MALÉ SCÉNĚ  
DIVADLA ABC**

26. LEDNA  
2019 PÍSNÍČKY Z VODIČKOVY

REŽISÉR, HEREC, ZPĚVÁK, PIANISTA A ZNALEC  
DĚJIN ČESKÉ PÍSNĚ PŘEMYSL RUT ZASEDNE K PIANU  
A UVEDE VÝBĚR Z PÍSNŮVÉ TVORBY SPOJENÉ  
S JEDNOTLIVÝMI SCÉNAMI MĚSTSKÝCH DIVADEL  
PRAŽSKÝCH.

23. ÚNORA  
2019 V+W V PALÁCI U NOVÁKŮ  
ANEK NIKDY NIC NIKDO NEMÁ  
MÍTI ZA DEFINITIVNÍ...

O WERICHOVĚ DIVADLE ABC, ALE TAKÉ  
O OSVOBOZENÉM DIVADLE A JEDNÉ „SPOUTANÉ  
SEZONĚ“ V DIVADLE ROKOKO POHOVOŘÍ  
DIVADELNÍ HISTORIK, ODBORNÍK NA TÉMA VZATÝ,  
VLADIMÍR JUST.

30. BŘEZNA  
2019 JAROSLAV JEŽEK  
— DVORNÍ SKLADATEL  
OSVOBOZENÉHO DIVADLA

ŽIVOT A TVORBU JAZZOVÉHO KLAVÍRISTY PŘIBLÍŽÍ  
V ŠIRŠÍCH DOBOVÝCH SOUVISLOSTECH VE SVĚM  
KOMENTOVANÉM POSLECHOVÉM POŘADU  
HUDEBNÍ PUBLICISTA PAVEL KLUSÁK.

DUBEN  
2019 ZNÁMÝ, NEZNÁMÝ  
VLASTA BURIAN

LEGENDÁRNÍ OSOBNOST PRVOREPUBLIKOVÉ  
KULTURY, VÝJIMEČNÉHO KABARETNÍHO UMĚLCE,  
ALE TAKÉ SCHOPNÉHO ŘEDITELE DIVADEL ROKOKO  
A KOMEDIE PŘEDSTAVÍ DIVADELNÍ HISTORIK  
VLADIMÍR JUST, AUTOR ŘADY PUBLIKACÍ O ŽIVOTĚ  
A DÍLE TOHOTO POPULÁRNÍHO KOMIKA.

KVĚTEN  
2019 PŘÍBĚH DIVADLA ROKOKO  
— OD KABARETU K MUZIKÁLU

S TRADICÍ HUDEBNÍHO DIVADLA NA SCÉNĚ DIVADLA  
ROKOKO VÁS SEZNÁMÍ HISTORIK ZÁBAVNĚ  
HUDEBNÍHO DIVADLA PAVEL BÁR.

ABC MĚSTSKÁ  
DIVADLA  
PRAŽSKÁ KOMEDIEROKOKO

VÍCE INFORMACÍ NAJDETE NA  
[WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ](http://WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ)

## POSELSTVÍ

3

# MÝM

Fakt nejde o překlep. Skutečně jsem spontánně začal svoje novoroční poselství souslovím *mým národům*.

Ne že bych se zasnul a navrátil do dob rakousko-uherské monarchie. Nebo že bych se zavinul do nostalgie po Československu, to taky ne.

Jsem při znalosti moderních dějin rád, že se Češi se Slováci oddělili mírumilovně. To je unikum. A dnes máme mezi sebou skvělé vztahy. (Což dokladujeme v Městských divadlech pražských tím, že u nás v pilotní sezoně pracují hned čtyři slovenští režiséři.)

Jde mi o dva české „národy“. O zemi rozseknutou vedví. A ta bipolarita tu skutečně existuje a vypouští jed do veřejného prostoru. Škatulkování na pražskou kavárnu, slušňočky, sluníčkáře, vítače, zemanovce, dobrosery, ortelovce, eurohujery, babišovce, havloidy, na anofertovce či kalouskovce. Řez je veden příbližně napůl, jedni se opevnili v Praze, druhí v Sudetech...

Stále intenzivněji se vkrádá otázka, komu změna režimu v roce 1989 udělala radost, komu je ukradená – a koho vyloženě vyprudila.

Často píšu o tom, jaký vliv na chápání dějin 20. století má u nás kágébácký seriál *Třicet případů majora Zemana*. Jak jsme zanedbali po roce 1989 výchovu občanů k evropanství, jak málo o našem mateřském kontinentu víme. Jak slabou tudíž cítíme přináležitost, jak

málo bereme za svůj skvělý projekt Evropské unie. Jakou úlevu a jistotu a bezpečí pro nás toto společenství států poskytuje. Protože jsme národ prt'avý a v minulosti používaný dravými mocnostmi jako rohožka či kloktadlo. A my raději dál věříme bolševickým zkazkám o vraždících imperialistech, o židovském Sorosově spiknutí a o Merkelové v hidžábu. A taky o vlídné slovanské náručí putinovského Ruska, což je doslova flirtování s katastrofou.

Populističtí politikové využívají tohle zmaření a strach Čechů k byznysu. Bohužel, v čele státu máme pruského kolaboranta a na postu premiéra soudně stíhaného oligarchu s estébáckou minulostí. Což povzbudilo dvě skupiny: ty, kterým se po totalitě stýská a co si s ní zadali a řekli d'ábloví ano. Nu, a potom ty, kteří na občanský postoj rezignovali, nechodí k volbám, zato pak sténají, kterak ti nahoře rozhodují o nich bez nich.

O mně se ví, že jsem proevropský liberální demokrat, že ctím odkaz Masaryka a Havla. Ale nejsem žádný „pražský kavárník“, hernajs už ale! Jsem kluk z východočeského Týniště, co strávil patnáct let v moravské Olomouci. Ted' žiju u Prahy a v divadle Rokoko jsem zinscenoval *Kanibalky*, jež si střílejí z extremistů a hlupáků.

To sice ano, ale nepovažuji se za povýšenou elitu. Naopak, kritizuji všechny kolegy, co by se díky svému vzdělání, majetku či rozhledu chtěli nad ostatní povyšovat.

Nezapomenu na dny, v nichž jsem navštívil Kambodžu. Nikdy jsem neviděl chudší – a zároveň radostnější lidi. Lidi protažené tou nejstrašlivější polpotovskou krvavou lázní – to jest očištěnou občanské války. Ta je tou nejhorší formou konfliktu, neboť ničí naději. Kambodžané se dnes radují z míru a znovunabyté jednoty.

Milí přátelé, pocit štěstí je prý pocitem vlastní volby. Pojd'me si život užívat, pojd'me více slavit. Nečekejme jistoty, na které „máme v životě nárok“. Nemáme. Dnes jsi král světa a za měsíc můžeš umírat na rakovinu slinivky.

Radujme se z toho, že je v naší zemi bezpečno, že je hospodářství skvělé.

A zvolme si napříště do svého čela lidi, kteří chtějí spojovat, ne nasekat prachy z našeho rozeštvávání či z xenofobie vůči jiným lidským bytostem. Naší národností nechť je lidskost, úsměv a soucit.

Všimněte si, že ač syn učitelky a špatně maskovaný moralista, nepoužil jsem jedinkrát slovo „láska“. Ale je za tím vším, však víte.

V novém roce 2019 Pán Bůh s námi a zlé pryč. A uvidíme se v divadle.

To přeju mému národu.

DAVID DRÁBEK  
autor je dramatik a stálý režisér  
Městských divadel pražských

# NÁRODŮM!

MODERNÍ DIVADLO Časopis Městských divadel pražských.  
Ředitel Daniel Pfišbyl. Umělecký šéf Michal Dočekal. Šéfredaktorka Lenka Dombrovská. Korektury Tereza Kochová.  
Grafika Roman Černošous. Zřizovatel Magistrát hlavního města Prahy. Registrováno MK ČR pod číslem E 16755.  
Zdarma k dostání v divadlech ABC, Komédie a Rokoko, elektronická verze na [www.mestskadivadlaprazska.cz](http://www.mestskadivadlaprazska.cz).  
ISSN 2571-1423. Náklad 28 000 výtisků. Tisk: Mafra. Dvouvěsíčník. Číslo 3, ročník 13. Datum uzávěrky 15. 12. 2018.  
Vychází 12. 1. 2019. Na titulní straně Tomáš Havlínek, foto Patrik Borecký. Čtvrté číslo vychází 2. 3. 2019.

HLAVNÍ PARTNER



OSTATNÍ PARTNEŘI



ZŘIZOVATEL



TONY KUSHNER  
**ANDĚLÉ V AMERICĚ**

PŘEKLAD  
REŽIE  
DRAMATURGIE

JITKA SLOUPOVÁ  
MICHAL DOČEKAL  
SIMONA PETRŮ,  
MICHAL ZAHÁLKA  
MARTIN CHOCHOLOUŠEK  
ZUZANA KREJZKOVÁ  
IVAN ACHER  
ONDŘEJ PAVELKA, MARTIN DONUTIL,  
BEÁTA KAŇOKOVÁ, VIKTOR DVOŘÁK,  
TOMÁŠ HAVLÍNEK, EVA SALZMANNOVÁ,  
FILIP BŘEZINA, EVELLYN PACOLÁKOVÁ  
2. ÚNORA 2019 V DIVADLE ABC  
17. A 23. ÚNORA 2019  
V DIVADLE ABC

PREMIÉRA  
REPRÍZY

# PRÁVNÍCI.

# MORMONI. RABÍN

## ANEB KUSHNEROVI ANDĚLÉ V AMERICĚ

JEDNA Z NEJSLAVNĚJŠÍCH AMERICKÝCH HER 20. STOLETÍ SE PO ČTVRTSTOLETÍ DOČKALA NEJEN VELEÚSPĚŠNÉHO ZNOVU-UVEDENÍ V LONDÝNĚ A POSLÉZE NA BROADWAYI, ALE KONEČNĚ I ČESKÉ PREMIÉRY. MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ CHYSTAJÍ NASTUDOVÁNÍ NĚKOLIKAHODINOVÉHO DRAMATICKÉHO EPOSU, Z NĚHOŽ SE DIVÁKŮM BUDE TOČIT HLAVA.

Americký dramatik a scenárista Tony Kushner vtrhnul na divadelní jeviště způsobem, který doslova změnil dějiny současného anglofonního divadla. Jeho hra *Andělé v Americe* počátkem devadesátých let minulého století odstartovala vlnu tzv. divadla in-yer-face, divadla, které si nebere žádné servítky a diváky konfrontuje s drsnou realitou přislovecnou „ránou do ksichtu“. Je ironií osudu, že dodnes trávající „zlatý věk“ britského divadla z velké části inspirovali právě Američané – dramatici Tony Kushner a David Mamet a filmař Quentin Tarrantino.

# A ANDĚLÉ

Aleks Sierz ve své knize *Divadlo In-Yer-Face* píše, že uvedení *Andělů v Americe* v londýnském Národním divadle (1992) a americká sezona v divadle Royal Court, v jejímž rámci proběhla i britská premiéra Mametovy hry o úskalích politické korektnosti *Oleanna* (1993), všem „připomnělo typ her, ve kterých britští dramatici bývali tak dobří“. Tehdejší sebekritickou náladu mezi britskými autory dobře vystihl dramatik David Edgar: „Připouš-tím, že jsme ztratili schopnost zachytit ducha doby, protože to bylo příliš bolestivé. Je však kruté zjistit, že když jsme my hodili rukavici do ringu, zvedli ji zrovna Amíci.“ Čím tedy před čtvrtstoletím hra *Andělé v Americe* všechny tak uhranula, že Tony Kushner za ni získal krom celé řady divadelních ocenění dokonce i Pulitzerovu cenu? A, možná ještě důležitější otázka, čím může tato hra o vrcholící vlně AIDS ve Spojených státech během vlády republikánského prezidenta Ronalda Reagana oslovit diváky dnes?

**AUTOR, KTERÝ PROLOMIL TABU**

Abychom na tyto otázky mohli alespoň částečně odpovědět, je dobré vrátit se na začátek a k samotnému autorovi. Tony Kushner se narodil v roce 1956 na Manhattanu v židovské rodině. Krátce po jeho narození se však Kushnerovi přestěhovali do jižanské Louisiany, kde Tony strávil dětství. Mnohá témata, kterými se Kushner později zabývá ve svém díle, mají kořeny právě na konzervativním americkém jihu: především rasismus a netolerance k menšinám – mladý Kushner si v tehdejší době jako

MODERNÍ DIVADLO

# GAYOVÉ.

Žid a homosexuál nepochybně zažil své. Studentská léta však Kushner strávil opět v New Yorku, kde vystudoval Kolumbijskou univerzitu. Tehdy nejenže zavolal své matce z telefonní budky v bohémské čtvrti East Village a přiznal, že je gay, ale hlavně se začal věnovat divadlu.

V letech 1977–1981 psal první literární pokusy a zkusil si i divadelní režii. V akademické letní pauze mezi ročníky Kushner uvedl svou prvotinu *Sová maska (Masque of the Owls)* a režíroval Shakespearův *Sen noci svatojánské* či *Bouři*. Když byl Kushner dotázan, kteří autoři jej v mládí nejvíce ovlivnili, jeho odpověď byla naprosto logická: Tennessee Williams. „Když jsem poprvé četl hru *Tramvaj do stanice Touha, ihned jsem se do Williamse zamiloval – nejen proto, že je to jižanský autor a já vyrůstal v Louisianě, ale jeho hlas mi byl blízký, protože byl také gay. I když u Williamse otevřeně homosexuální postavy nenajdete, téma sexuální identity jsem v jeho hrách zřetelně vycítil hned pod povrchem*.“ řekl v rozhovoru pro *Ransom Center Magazine* roku 2011. Kushner obdivuje i další giganty amerického dramatu 20. století – Eugena O’Neilla pro jeho nebojácné formální experimenty a na dřevě dovedené vnitřní zpytování a Arthura Millera pro jeho integritu a nemilosrdné otvírání závažných politických témat. V *Andělech v Americe* se Kushnerovi pozoruhodně daří skloubit to, čeho si u těchto třech nejvýznamnějších amerických dramatiků váží: je to hra politická, formálně odvážná, jazykově brilantní, nemilosrdná, humorná, ale i drsně osobní, která prolomila mlčení ohledně smrtící epidemie AIDS mezi newyorskou gay komunitou.

3. ČÍSLO

**NESPOUTANÁ IMAGINACE**

Kushner dramatický epos psal postupně – první část, s názvem *Milénium se blíží*, měla premiéru v květnu roku 1991 v San Franciscu, část druhá, pojmenovaná přízvučně *Pere-strojka*, o rok později. Autor je známý tím, že své texty neustále přepracovává a upravuje, proto se pro českou premiéru nepoužila verze původní, ale ta z roku 2013, kterou Kushner značně zrevidoval a upravil.

Podstata *Andělů v Americe* však zůstává zachována – Kushner dramatickou situaci rozehrává pomocí dvou ústředních párů postav: třicátníka Piora Waltera, kterému byla diagnostikována nemoc AIDS, jeho neutického židovského přítele Louise Aronsona, řadového zapisovatele u soudu, který nemocného opouští, protože není schopen snášet umírání svého partnera z bezprostřední blízkosti, a disfunkčního manželského páru Joe a Harper Pittových. Joe je mladý soudní úředník, bohabojný republikán s možnou kariérou ve Washingtonu, jeho manželka Harper mormonka z Utahu, která své problémy řeší nadměrnými dávkami valia – Joe je totiž tajný homosexuál a není již schopen svou pravou sexuální identitu potlačit, i když toto přiznání může zničit nejen jeho manželství, ale hlavně kariéru. Osudy obou párů se v průběhu *Andělů* několikrát protnou, Louis a Joe společně prožijí krátký románek, matka Harper se v druhé části dokonce stará o Piora v nemocnici.

Tato realistická, vztahová linka je však pouze výchozí strukturou, na kterou Kushner postupně navěšuje další a další vrstvy příběhu: snové sekvence, dadaistická podobeství, vyšínuté vize, výlety do minulosti či do severních krajín atd. Právě v těchto scénách, kterých postupně přibývá, se ke slovu dostanou i eponymní andělé. Kushner diváky omamuje svou nespoutanou imaginací a vytváří tak divadelní podívanou, která je nesmírně fascinující a zábavná. Ostatně, podtitul *Andělů v Americe* zní *Gay fantazie na národní témata*.

Tento groteskní kaleidoskop autorových nápadů ale logicky klade veliké nároky na inscenátory – už jen přítomnost anděla s předepsanými „velkolepými ocelově šedými křídly“, který má na konci první části za hrozivého lomozu „prorazit strop“ a snést se na jeviště, je bezesporu výzvou. Ve filmové verzi z roku 2003, kde Anděla nezapomenutelně ztvárnila britská herečka Emma Thompson, byla tato scéna řešena filmovými triky. Na divadelní scéně Kushner doporučuje řešit příchod „deus ex machina“ přiznanou asistencí černě oděných jevištních techniků, kteří představitelku Anděla navěšují a sundávají, jak je zrovna potřeba.

Kushner také záměrně nechává některé herce hrát vícero rolí – vedle výše zmíněných ústředních postav *Andělé v Americe* totiž zahrnují i mnoho postav vedlejších, které pomáhají dokreslit Kushnerovu fantaskní vizi reaganovské Ameriky. Stejná herečka tak například hraje nejen mormonskou matku Hanu, ale i židovského rabína, amerického doktora a sovětskou špiunku Ethel Rosenbergovou. Představitelka Anděla je zároveň i zdravotní sestrou, bezdomovkyní v Bronxu či realitní agentkou v Salt Lake City. Tato herecká zdvojení až ztrojení dodávají další významy Kushnerovu pečlivě promyšlenému dílu. Díky

tomuto nápaditému řešení Kushner na jevišti předvádí příslovečné prolínání jednotlivých kultur, které jsou základem pověstného „tavičího kotle“ americké společnosti. *Andělé v Americe* obsahují několik scén, ve kterých do sebe jednotlivá náboženství doslova pronikají – buď je fyzicky hraje jeden herec, nebo je znázorní sexuální akt. Pro Kushnera jsou náboženství a sex blízce propojeny: Anděl není žádný asexuální symbol, ale stvoření, které již jen svou samotnou přítomností uvádí pozemšťany do orgasmického stavu. Kushner v nezapomenutelné scéně nechává nejen Anděla obcovat s homosexuálním Židem nakaženým AIDS, ale orgasmu se díky Andělovi dočká i nesmírně konzervativní stará mormonka Hana, a to se jí Anděl ani přímo nedotkne.

Na podobném principu Kushner pracuje i s prolínáním rasovým či genderovým: Belize, zdravotní ošetřovatel v nemocnici, ve které se léčí Prior Walter, je nejenom černoch a bývalý Priorův milenec, ale rád se převléká do ženských šatů. Skrz tuto vedlejší postavu travestity Kushner dává nahlédnout do života dvakrát až třikrát tabuizovaného: i mezi minoritní gay komunitou totiž panuje rasismus a antisemitismus, stejně jako ve většinové společnosti. V *Andělech v Americe* Kushner píchnul do vosího hnízda a sahá tak současně Americe do svědomí: bylo by naivní se domnívat, že se během 25 let od premiéry tyto zásadní společenské a morální problémy podařilo vyřešit.

**DUCHOVÉ MINULOSTI**

Je tu však ještě jedna vedlejší role, která na sebe strhne největší pozornost – postava protivněho právníka Roye Cohna, jednoho z nejúžasnějších zlosynů divadelního, ale hlavně reálného světa. A je to právě ona inspirace reálnými událostmi, která *Andělům v Americe* v současnosti dodává na pikantnosti.

Předobrazem pro Kushnerova Roye Cohna totiž není nikdo jiný než bezskrupulózní právník Roy Marcus Cohn (1927–1986), který nejenže se za mlada aktivně účastnil neblaze proslulých mccarthyovských „honů na čarodějnice“, ale od roku 1972 až do své smrti reprezentoval jednoho tehdy začínajícího realitního podnikatele, který se rozhodl zvýšit atraktivnost nemovitostí v Brooklynu, Staten Islandu a Bronxu tím, že pro všechny afroamerické nájemníky bylo už „obsazeno“ nebo pro ně platily „speciální“ nájemní podmínky. Státní orgány podnikatele zažalovaly pro porušení tzv. Zákona o férovém přístupu k bydlení. Cohn ihned odpověděl protižalobou, ve které po americké vládě žádal 100 milionů dolarů, protože obvinění považoval za neoprávněné. Soud jeho protižalobu zamítl a kauza se v roce 1975 vyřešila mimosoudním vyrovnáním s tím, že onen podnikatel v realitách musí povinně zasílat seznamy nájemníků příslušným správním orgánům. V roce 1978 se kauza opět dostala k soudu pro porušení dojednaných podmínek. Oním realitním podnikatelem, který měl již od počátku své kariéry opletačky se soudy, a proto potřeboval neustále navýsost obratného právníka, nebyl totiž nikdo jiný než současný americký prezident Donald Trump! Kushnerova čtvrtstoletí stará hra dnes ukazuje, od koho se Trump učil... Když se letos na

LEDEN—ÚNOR 2019



Tony Kushner

jaře tehdejší Trumpův ministr spravedlnosti Jeff Sessions osobně distancoval od jakéhokoliv dozorování speciálního vyšetřování ruského vlivu na americké volby, protože se před nástupem do úřadu několikrát setkal s ruským velvyslancem, Trump se rozčílil a vztekle napsal na svůj Twitter: „*Kde je můj Roy Cohn?!*“ Divadlo Neila Simona na Broadwayi této mediální pozornosti ihned využilo ve své reklamní kampani k *Andělům*: „*Kde je Roy Cohn? Tady!*“ Všechna představení byla ihned beznadějně vyprodána, stejně jako v Londýně.

V Kushnerově hře sledujeme postavu Roye Cohna ve chvíli, kdy už ví, že umírá, a celý jeho svět se mu hroutí pod rukama. Přes veškerou jeho odporost a zavřenímhodnost je to postava fascinující – vztekle nemocí vzdoruje, zuřivě se vzpírá smrti, mlátí kolem sebe hlava nehlava ve snaze zachránit si renomé – on je přece obávaný newyorský právník, na kterého se republikáni mohou spolehnout. Z tohoto důvodu také trvá na tom, aby se veřejně nevědělo, že má AIDS a že je homosexuál. Podle Cohna jsou totiž homosexuálové slabší, kteří nic nedokážou, zato on „*vodí chlapa, kterého vopichuje, do Blýhodu domu a prezident Reagan se na nás usmívá a potřásá nám rukou. Roy Cohn není homosexuál. Roy Cohn je heterosexuální muž, který tu a tam píchá s chlapama*“. V *Andělech* se tato Cohnova silácká image postupně rozpadá, Kushner ho konfrontuje s duchy minulosti, s Ethel Rosenbergovou, které dopomohl na elektrické křeslo.

Díky téměř magicko-realistickému formátu hry se minulost a přítomnost setkává na jevišti s naprostou samozřejmostí, mrtví ožívají a hovoří s živými na smrtelné posteli a andělé konfrontují smrtelníky s děsivou realitou – hovoří o sobě, o politice, dávných křivdách, ale hlavně o Americe. Díky premiéře v divadle ABC budou mít čeští diváci konečně příležitost do Kushnerova bytostně amerického světa nahlédnout.

**HANA PAVELKOVÁ**

autorka je anglistka a překladatelka, v současnosti působí na Masarykově ústavu vyšších studií ČVUT



## ROZHOVOR

MICHAL  
DOČEKALANDĚLÉ V AMERICĚ  
JSOU

UMĚLECKÝM ŠÉFEM MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH JE OD TÉTO SEZONY MICHAL DOČEKAL, ZKUŠENÝ REŽISÉR, KTERÝ STÁL V LETECH 2002 AŽ 2014 V ČELE ČINOHRY NÁRODNÍHO DIVADLA A PRAVIDELNĚ REŽÍRUJE NA VÝZNAMNÝCH ZAHRANIČNÍCH SCÉNÁCH. JEHO PRVNÍ INSCENACÍ V NOVÉ FUNKCI BUDOU *ANDĚLÉ V AMERICĚ*, SLAVNÝ MONUMENTÁLNÍ TEXT AMERICKÉHO DRAMATIKA TONYHO KUSHNERA. POVÍDALI JSME SI NEJEN O TOMTO VELKORYSÉM PROJEKTU.

**Andělé v Americe se v posledních letech začali vracet na jeviště v Evropě i v Americe. Jak si vysvětlujete, že se tahle neúplně nová hra objevuje v divadlech častěji, než by bylo, řekněme, statisticky obvyklé?**  
Nevím, asi pro to nemá definitivní vysvětlení nikdo, ale znamená to, že uvedení v divadle ABC není jen nějaká naše dramaturgická archeologie. Že se v těch úvahách setkáváme s více divadly. Myslím, že v něčem je ohromně současná – třeba pocit rozdělené společnosti, rozděleného světa, anebo to, co lidem ve vztahu k Americe evokuje Trump a jeho vláda, může někomu připomínat, co ve hře zastupuje tehdejší prezident Ronald Reagan. I my můžeme v našich poměrech pozorovat určité analogie, třeba právě ve vztahu k našemu prezidentskému úřadu a jeho vykonavatel.

**Setkal jsem se s názorem, že téma homosexuality a téma AIDS nemá sílu dnes rezonovat, protože česká společnost je sekulární a poměrně otevřená a s AIDS už není problém.**

V té hře jsou homosexuální postavy, ale není nijak aktivistická ve smyslu, že by bojovala za gay práva. Není ani edukativní v tom, že by upozorňovala na nebezpečí pohlavních nemocí. Samozřejmě tam homosexuálové i ta nemoc jsou, ale Kushner nákladem interpretuje jako metaforu, jako moderní mor, jako jakýsi vzkaz nebes modernímu světu. S tím vzkazem se hlavní hrdina vyrovnává osobitým způsobem, andělé mu zvěstují, co ta nemoc znamená a jak jí má rozumět...

Maketa scény  
Martina  
Chocholouška

## HRA

Je třeba říct, že hra se odehrává v rovině privátních vztahů (nejen homosexuálních, ale i heterosexuálních a rodičovských), ale zároveň je tu rovina politická a rovina dejme tomu metafyzická nebo transcendentální, kterou zastupují andělé. S touto nejvyšší rovinou autor, zdá se mi, nakládá dost inovativně, zábavně, ale zdaleka ne jen v humoristických rukavičkách. Je to hra, která má ambici být theatrem mundi, divadlem světa. Domněnka, že to je hra, která se zabývá problémy, jež u nás nejsou aktuální anebo jsou už vyřešené, vychází z toho, že tu není dostatečná obezřetnost s textem – máme jen takové povšechné povědomí, o čem to takzvaně je. Ta hra je skutečně o celém světě, nejkuli o celém vesmíru, a i když to zní trochu velkohubě, tak se Kushnerovi povedlo napsat něco skutečně mimořádného.

**Máte nějaké vysvětlení proto, proč uvádíme *Andělé v Americe* – bezmála třicet let po jejich vzniku i potom, co ve *Světě a divadle* vyšel jejich český překlad – jako první české divadlo?**

Zprv je to ohromná hra, vlastně dvě hry. Není to běžný repertoárový titul. Ve své době byla skutečně zobrazením homosexuálního vztahu dost průkopnická – možná nemám úplné vědomosti, ale určitě je to jedna z prvních her, která s takovým ohlasem, s takovou slávou zobrazila gay komunitu, její život a vztahy. Na to jsme určitě nebyli zvyklí, a ač je česká společnost v téhle otázce liberální, nebylo to asi pro tvůrce úplně přístupné.

Druhá věc je, že ve hře se politika republikánské strany a Ronalda Reagana interpretuje (zejména ústy jedné postavy) velmi kriticky, až odmítavě, jako by liberální, intelektuální velkoměstská vrstva zcela odmítala takzvanou konzervativní revoluci, kterou představoval Reagan. Naše vnímání, které záviselo na politice mezinárodní, bylo úplně odlišné a možná jsme si ani nemohli dobře představit, že někdo ve vnitrostátním měřítku vnímá Reagana nikoliv jako hrdinu, ale jako antihrdinu.

**Výraznou úlohu bude v *Andělích v Americe* hrát hudba, kterou píše Ivan Acher. Patří k vašim častým spolupracovníkům? Jak jste se potkali?**

Já jsem před poměrně dlouhou dobou – asi před patnácti lety, když jsem začínal šéfovat v Národním divadle – režíroval v Kolowratu *Psychózu ve 4.48* od Sarah Kaneové. Hudbu mi dělal Roman Zach, který hrál v zákulisí na elektrickou kytaru. Jednou mu to kolidovalo s jiným představením, tak mě přemluvil, že za sebe pošle svého kamaráda z Ústí nad Labem. Já jsem na to nerad kývnul, že se nedá nic dělat. A přišel mládenec, štíhlý blondáček se skývou zabalenou v plátěném ubrousku, chudoba z něj kapala všemi póry, nějaký pan Ivan Acher. Když se to představení hrálo, tak jsem i já, ač nejsem muzikálně nadán, poznal, že ten kluk hraje (promiň, Romane) líp. Takže se známe dlouho a spolupracujeme už nějakou dobu.

Ivan je nejenom extrémně nadaný skladatel, ale také rozumí textu, rozumí literatuře, má dramaturgické cítění, v mládí závodně

tančil, takže má i vnímavost pro tělesno a dynamiku jevištní akce. Já se s Ivanem dohodnu, že napíše hudbu, on ji napíše a pak ji do té inscenace použije. Vůbec mu neříkám: tady chci hudbu, tady to bude pomalé, tady to bude rychlé. Ivan je na zkouškách, má s sebou počítač a hudební dramaturgii dělá přímo na místě. Na rozdíl od dob předchozích, kdy jsem úzkostně dbal na to, abych jako režisér řídil úplně všechno, se už umím spolehnout na talent svých spolupracovníků a využít jejich vklad. A štěstí mám v tom, že si umím vybrat ty opravdu talentované. A že i když během těch let, co se známe, kariéře velmi vyrostli, jako třeba Ivan nebo scénograf Martin Chocholoušek, si na práci se mnou vždycky udělají čas. Do *Andělů* si Ivan vymyslel pěvecký sbor, tak budeme mít pěvecký sbor.

**Ta hra, ač není psaná pro hodně herců, je obrovská. Nejen rozsahem, ale i tím, co všechno se musí na scéně odehrát. Ted' se dostává do divadla ABC, největší ze scén Městských divadel pražských, ale zároveň divadla, které je spjaté s poněkud odlišným typem repertoáru. *Andělé* by měli být vlajkovou lodí první sezony nového uměleckého vedení. Co to pro vás znamená?**

Divadlo jako budova nebo instituce je schránka určená k tomu, aby se plnila obsahem. Tradice je samozřejmě cenná věc a zavazuje, ale k tomu, aby byla rozvíjena kreativním způsobem. Za dobu, kdy tohle divadlo existuje, se tu hrála řada titulů komediálních nebo zábavních, ale taky celá řada titulů, které

takové vůbec nebyly: já jsem tady třeba jako kluk viděl premiéru Shafferova *Amadea*, v té době nové hry, dávno před Formanovým filmem. Jsou tu zapsáni režiséři jako Macháček, Radok nebo Vymětal a další, režiséři i titulů bych mohl jmenovat celou řadu. Bylo by zjednodušující interpretovat ABC jako divadlo lehkých žánrů. A kromě toho, kdybychom se vrátili k ikonické předválečné minulosti, Voskovec s Werichem sice využívali lehkou múzu, ale využívali ji k divadlu aktuálnímu a politicky jasně profilovanému. Když mluvíme o tradicích, tak tohle jsou oni. Budeme se snažit, abychom jim dostáli.

**Mám jednu trochu pitomou otázku, ale přeče jen: kde si myslíte, že by Městská divadla pražská měla být za tři čtyři roky? Na to se opravdu těžko odpovídá nepitomě. Co může člověk jiného říct, než že by si přál, aby se naše inscenace objevovaly na předních pozicích v kritických anketách, aby byly zvány na festivaly a zároveň aby byly navštěvovány diváky v míře větší než malé? Chtl bych, aby se znovu akcentovaly ty zmiňované tradice, aby se do Městských divadel chodilo... Ano, za zábavou, pochopitelně, ale za zábavou, která je, řekněme, společensky relevantní, aby to tím pádem bylo živé divadlo. Divadlo je živé vždycky, když má nějakou vazbu na okolní svět.**

MICHAL ZAHÁLKA  
autor je dramaturg Městských divadel pražských

## 1946 DIVADLO V+W

FOTO: L. PACHNER, SOUKROMÁ SBÍRKA



JAN WERICH (SHERIDAN WHITESIDE), LJUBA HERMANOVÁ (LORRAINE SHELDONOVÁ) A JIŘÍ VOSKOVEC (BANJO) V INSCENACI PŘIŠEL NA VEČEŘI

Veselohrou *Přišel k nám na večeři* autorů George Simona Kaufmana a Mosse Harta zahájila dvojice V+W své poválečné působení v sále paláce U Nováků. Jednalo se o obnovenou premiéru z Realistického divadla, která se uskutečnila 1. září 1946 v den návratu Jiřího Voskovce z emigrace. V režii Jana Wericha, jenž propůjčil své charisma postavě spisovatele Whitesidea, vystoupila řada herců, kteří hráli v původní inscenaci. Nově přibyl také Jiří Voskovec, který převzal roli spisovatelova přítele Banja po Bohuši Záhorském. Po západním vzoru byla inscenace uváděna „seriálovým“ způsobem, přesto s úspěchem naplnila program divadla téměř po celou jednu sezonu.

# OBJEVOVÁNÍ AMERIKY

AMBIČÍ PROGRAMOVÉ NABÍDKY MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH BYLO OD POČÁTKU SPOLEČENSKY ANGAŽOVANÉ MODERNÍ DRAMA. K NAPLNĚNÍ TAKOVÉ CTIŽÁDOSTI PATŘILO OBJEVOVÁNÍ NOVÝCH AUTORŮ A NOVÝCH HER. Z DNEŠNÍHO POHLEDU SEHRÁLA MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ PŘÍMO KLÍČOVOU ÚLOHU V DĚJINÁCH ČESKÉHO DIVADLA, NEBOŽ PRÁVĚ ZÁSLUHOU JEJICH SNAŽENÍ SI K ČESKÉMU PUBLIKU BRZY PO SVÉ ZAHRANIČNÍ PREMIÉRE NAŠLY CESTU ZÁSADNÍ TEXTY SVĚTOVÉHO MODERNÍHO DIVADLA.

JUSTINA KAŠPAROVÁ

autorka je archivářka Městských divadel pražských

FOTO: K. DRBOHLAV, FOTOGRAFICKÝ FOND IDU



## 1957 KOMORNÍ DIVADLO

RADOVAN LUKAVSKÝ (BILL STARBUCK) A DANA MEDŘICKÁ (LÍZA CURRYOVÁ) V INSCENACI OBCHODNÍK S DEŠTĚM

„Diváš se do nebe a pláčeš pro hvězdu. Víš, že ji nikdy nedostaneš. A pak se jednoho večera podíváš dolů – a tady je – září ti v dlani.“  
(Líza Curryová ve hře *Obchodník s deštěm*)

N. Richard Nash patřil na přelomu padesátých a šedesátých let dvacátého století k nejmladší generaci amerických dramatiků, přesto již v roce 1954 napsal lyrickou komedii *Obchodník s deštěm*, která ho proslavila ve světě. V Československu ji jen tři roky po americké premiéře uvedlo Komorní divadlo v režii herce Rudolfa Hrušínského st., který do hlavních rolí obsadil Radovana Lukavského a Danu Medřickou.

MODERNÍ DIVADLO

FOTO: K. DRBOHLAV, FOTOGRAFICKÝ FOND IDU



## 1960 KOMORNÍ DIVADLO

VÁCLAV VOSKA JAKO TOM WINFIELD A JANA KOULOVÁ JAKO LAURA WINFIELDOVÁ V INSCENACI SKLENĚNÝ ZVĚŘINEC

Mistr amerického psychologického dramatu, držitel několika Pulitzerových cen Tennessee Williams je dnes české kulturní veřejnosti známý nejen díky své rozsáhlé dramatické, ale také prozaické tvorbě. V roce 1944 napsal jeden ze svých nejslavnějších a nejpůsobivějších textů – *Skleněný zvěřinec*, který se stal klíčovým dílem americké moderní dramatiky. Williamse objevil pro česká jeviště Ota Ornest, když přeložil jeho hru *Skleněný zvěřinec* a záhy ji zrežisoval v Komorním divadle. Ústřední role sourozenců Winfieldových světil Václavu Voskovi a Janě Koulové.

3. ČÍSLO

## 1948 DIVADLO V+W

FOTO: Z. TMEJ, FOTOGRAFICKÝ FOND IDU



SOŇA ČERVENÁ V ROLI KÁČI MARŠÁLKOVÉ A JAN WERICH JAKO VODNÍK ČOCHTAN V INSCENACI DIVOTVORNÝ HRNEC

Naopak poslední inscenací obnoveného Divadla V+W byla adaptace amerického muzikálu *Divotvorný hrnec* skladatele Burtona Lanea (původní libreto Freda Saidyho a Edgara Yipsela Harburga pro české publikum upravil Jan Werich a Jiří Voskovec, který hru zároveň režíroval). Výpravu navrhl Jiří Trnka a choreografii provedl Saša Machov. Jednalo se o první uvedení tohoto titulu na evropském kontinentě, ale pravděpodobně i o vůbec první uvedení muzikálu jako žánru u nás. Ačkoli hra byla v socialistickém kontextu vnímána jako zcela nevhodná a cizorodá, přízeň publika jí výrazně prodloužila život. Přežila zánik Divadla V+W U Nováků a v polovině roku 1948 byla v novém obsazení přenesena do karlínského divadla a později do Divadla státního filmu (majícího sídlo opět v paláci U Nováků).

FOTO: J. SVOBODA, ARCHIV MDP



## 1958 DIVADLO ABC

MIROSLAV HORNÍČEK JAKO MORTIMER BREWSTER A KVĚTA FIALOVÁ JAKO ELAINE HARPEROVÁ V INSCENACI JEZINKY A BEZINKY

Černou detektivní komedii *Jezinky a bezinky* napsal Joseph Kesselring v roce 1939 pod názvem *Těla v našem sklepeš*. U nás se hra poprvé objevila v programové nabídce divadla ABC v překladu Zdeňky Werichové a úpravě Jana Wericha, který hru zhlédl na Broadwayi, a protože ho zaujala, chtěl ji uvést v Československu. Do hlavních rolí tet traviček obsadil režisér Ján Roháč Elenu Hálkovou a Otýlii Beníškovou, kterou alternovala Nataša Gollová. Postavu synovce Mortimera Brewstera ztvárnil Miroslav Horníček, který se na jevišti střídá s Milošem Kopeckým. *Jezinky a bezinky* byly jedním z mála titulů, který počtem odehraných repríz konkuroval popularitě obnovených premiér z repertoáru někdejšího Osvobozeného divadla.

LEDEN—ÚNOR 2019

FOTO: M. TŮMA, FOTOGRAFICKÝ FOND IDU



## 1969 KOMORNÍ DIVADLO

IRENA KAČÍRKOVÁ (AGNES), JAROSLAVA ADAMOVÁ (CLAIRE), NATAŠA GOLLOVÁ (EDNA), OTA SKLENČKA (HARRY) A FELIX LE BREUX (TOBIÁŠ) V INSCENACI KŘEHKÁ ROVNOVÁHA

Edward Albee, autor hry *Kdo se bojí Virginie Woolfové?*, obdržel v roce 1967 Pulitzerovu cenu za hru *Křehká rovnováha*, kterou dva roky poté uvedlo v Československé premiéře Komorní divadlo. V režii Ivana Weisse tu na divadelním jevišti naposledy zazářila herecká hvězda Nataša Gollová.

FOTO: M. POŠ, ARCHIV MDP



## 1982 DIVADLO ROKOKO

VERONIKA GAJEROVÁ (POLLY MEAROVÁ), JAROSLAVA ADAMOVÁ (EVY MEAROVÁ) A ALENA VRÁNOVÁ (TOBY LANDAUOVÁ) V INSCENACI DROBEČKY Z PERNÍKU

Komediální „hitmaker“ Neil Simon nepochybně patří mezi nejhranější autory na světě (*Bosé nohy v parku*, *Poslední ze žhavých milenců*, *Vstupte!* a další). Jednu z jeho nejlepších her *Drobečky z perníku*, inspirovanou skutečným životním příběhem Judy Garlandové a Lizy Minnelliové, hořkou komedii o odvrácené straně hollywoodského pozlátka, inscenoval v Československé premiéře Ladislav Vymětal s herci Jaroslavou Adamovou, Alenou Vránovou, Eduardem Cupákem a dalšími. V roli Polly Mearové debutovala na scéně Městských divadel pražských Veronika Gajerová.



TOMÁŠ  
HAVLÍNEK

## ROZHOVOR

# ONI CHTĚJÍ BÝT DOBRÝ

# A JE SUPER BÝT U TOHO!

**TOMÁŠ HAVLÍNEK (\*1992) VYSTUDOVAL DIVADELNÍ AKADEMII MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE A POTÉ NASTOUPIL DO ANGAŽMÁ V JIHOČESKÉM DIVADLE, OD ZÁŘÍ LETOŠNÍHO ROKU JSOU JEHO DOMOVSKOU SCÉNOU MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ. V ROZHOVORU PROZRADIL, JAKÝ MÁ VZTAH K „MĚSTSKÉMU“ A „ALTERNATIVNÍMU“ DIVADLU, JESTLI SE NA JEVIŠTI NECHÁ SNADNO VYVÉST Z ROLE A ZDA JE PRAGOCENTRIK.**

**V angažmá Městských divadel pražských jste pár měsíců. Co jste zde zatím nazkoušel?** Během pár zkoušek jsme s režisérem Davidem Czesanym a herci Beátou Kaňokovou a Petrem Konášem připravili literární matiné *Horníček 100*, které hrajeme v kavárně divadla ABC. A především mám za sebou spolupráci s Davidem Drábkem na *Kanibalkách*. Jsem z Davida nadšený, viděl jsem pouze jednu jeho inscenaci a až do začátku zkoušení ho neznal, takže jsem pořádně nevěděl, do čeho jdu. Myslím, že jsme si sedli, a snad mohu prozradit, že budeme spolupracovat i na *Revizorovi*, který bude mít premiéru na jaře v divadle ABC. Budu hrát Chlestakova!

**Nebál jste se reakcí na *Kanibalky*?** Bá! ale mně se vlastně umělecká odvaha, kterou má celé nové vedení Městských divadel pražských, líbí. Přátelé, dokonce i ti, kteří moc často nechválí, byli z *Kanibalek* nadšení. Opravdu negativní reakce přišla od jednoho člověka na Facebooku, evidentně si mě prověřil, tedy zjistil si, kde všude jsem hrál, a vyhrožoval mi. Prý není normální zabíjet lidi přímo na jevišti...

MODERNÍ DIVADLO

Tomáš Havlínek  
v inscenaci  
**KANIBALKY:**  
**SOMRAK SAMCŮ**

REPRÍZY  
23. LEDNA A 1., 19.  
A 22. ÚNORA 2019  
V DIVADLE ROKOKO



FOTO: MARTIN ŠPELDA

**Před vámi leží hodně tlustý scénář *Andělů v Americe*. Budete hrát mladého gaye Priora Waltera, který umírá na AIDS. Jaká byla vaše reakce, když jste se dozvěděl, že budete tuto roli ztvárňovat? Znal jste vlastně kulturní americký seriál?** Neznal a stále jsem ho ještě neviděl. Zpočátku jsem se trochu bál na něj dívat. Věděl jsem, že hraji velkou roli, tak jsem s tím chtěl počkat až na zkoušení. Režisér Michal Dočekal nám v tom sice nebrání, ale teď zase nemám příliš času. Nechtěl jsem se ovšem na seriál koukat ze studijních důvodů, spíš jsem zvědavý.

**Jaký jste měl pocit, když jste si poprvé přečetl text Tonyho Kushnera?** Poprvé jsem se s textem seznámil až na první čtené a řekl jsem si: ty bláho, teď si to musím ještě rychle přečíst znova, protože spouště věcí nerozumím. Což se naštěstí postupně změnilo. Michal Dočekal je režisér, který přistupuje ke zkoušení pozvolna a důkladně, hodně vysvětluje. U mé postavy je opravdu podstatné, abych jí plně rozuměl, protože Prior je jakýsi prorok, navíc je v díle hodně snových scén a komunikace s nadpřirozenem.

**Postavy s tajemstvím hrajete velice dobře! Takový byl například Peter Mooney v inscenaci *Katí*, kterou režírovala Martina Schlegelová v Jihočeském divadle. Za tu roli jste dostal také Jihočeskou Thálii...** To jste se zrovna trefila do mé oblíbené role. Jsem rád, že *Katy* v Českých Budějovicích pořád hrajeme. Mám na textech McDonagha rád, že když už si myslíme, že jsme prohlídli, přijde další zvrat a vše je jinak. Martina mi říkala, že musíme jít co nejdál, když už si budou diváci téměř jistí, že má postava je vrah, musíme okamžitě změnit směr, kterým

diváky vedeme. To se nám snad podařilo. Ohlasy jsou výborné, mám pocit, že se nám inscenace opravdu povedla.

**Řekl jste si sám pro sebe, zda je Mooney vinný?** Ano.

**A?** Je to grázl, myslí si, že je intelektuálně na výši, mstí se a posmívá lidem, ale vrahem podle mého není.

**Vášim prvním angažmá bylo právě to v Jihočeském divadle. Váhal jste dlouho, zda půjdete po studiích DAMU na oblast?** Ještě když jsem byl na škole, oslovila mě režisérka Martina Schlegelová na hostování v komedii *Zavolejte Jeevese*, kterou připravovala v Jihočeském divadle. Na základě této práce mi pak umělecká šéfka Jana Kališová nabídla angažmá. Říkal jsem si, že půjdu do Budějovic rád, protože jsem se s herci seznámil a rozuměli jsme si výborně – a to se nezměnilo ani po těch třech letech, co jsem byl v angažmá. Samozřejmě jsem ale nakonec trochu zaváhal, zda nemám ještě chvíli počkat, jestli nepřijde i nějaká nabídka z Prahy. Ale nepřišla a já se odstěhoval do Českých Budějovic. Ne však se strachem. Přece jen nejsem Pražák, pocházím z Karlových Varů, takže nejsem takový prago-centrik jako někteří mí kolegové z DAMU.

**Když vám angažmá nabídl ředitel Městských divadel pražských Daniel Příbyl, váhal jste?** Trošku, byl jsem opravdu v Budějovicích spokojený. Ale nakonec mě přesvědčil elán nového vedení a tím myslím i Michala Dočekala. Když to řeknu jednoduše – líbí se mi jejich energie. Oni prostě chtějí být dobrý a je super být u toho!

**Být dobrým chce být hodně lidí.** Ale většina je nějak „ukročená“, od nich jsem cítil, že opravdu mají sílu, nejen chuť.

**Nejste jen herec, ale máte i hudební nadání a ambice.** Ano, součástí mého života je také hra na housle, provází mě od dětství, i když tehdy jsem z nich tak nadšený nebyl... Máme se spolužákem z DAMU Williamem Valeriánem, který hraje na saxofon, baskytaristou Daliborem Pelcem a bubeníkem Zdeňkem Puchmeltem kapelu *Sépie z Hor*. Stylově je to alternativní elektronický jazz. Můžete si nás poslechnout třeba 15. února v divadle Komedie. A taky hraju s DJ elektronickou hudbu.

**Máte rád improvizaci – at' už jako hudebník, či herec?** Mám jí rád, i když ne ve smyslu různých improlog, improspolků a podobně. Na druhou stranu si myslím, že improvizaci lze nacpat kamkoli a v komediích je vyloženě žádoucí. Většinou ji musím jako herec použít, když například kolegovi vypadne text nebo se stane jiná neočekávaná věc.

**Byla jsem na generálce *Kanibalek* a tam vám vypadla žvýkačka, jen jste se pobaveně usmál, pokrčil rameny, zdvihl ji a strčil opět do pusy. Bylo to docela povedené. Fixoval jste to?** Ne, ale je fakt, že mi David Drábek taky říkal, at' tam klidně nechám. Ale já to tak necítil. Myslím, že umím pracovat s neočekávanou situací, a baví mě živě na ni reagovat, ale bytostně nesnáším, když se něco během zkoušení stane nedopatřením, pak se to fixuje a všichni se tváříme, že se to přihodilo náhodou. Nemám rád úmyslné „odprdnutí“, které

předvádíme jen proto, že na to diváci takzvaně slyší. Jiné je, když vznikne něco náhodně, či dokonce omylem během zkoušení role a do inscenace se to hodí – to je vlastně podstata tvorby.

**Stalo se vám, že vás musel nějaký kolega zachraňovat, protože jste zapomněl text?** Dokonce jsem zapomněl na celý výstup! Na škole jsem hostoval v inscenaci *Tramvaj do stanice Touha* v Divadle pod Palmovkou, měl jsem v roli pošťáka přijít na scénu, líbat se s hlavní hrdinkou a pak zase odejít. Často jsem čekal na výstup v divadelním klubu a povídal si s Jiřím Havlem, kterého jsem moc rád poslouchal. Byl jsem teprve ve druháku a on mi svým vyprávěním otevíral profesionální divadelní svět. Tak jsem jednou přeslechl, že mám jít na scénu, a chudák Zuzana Slavíková musela dost dlouho improvizovat, než si mladý kandradas přišel na forbinu a zahrál. Je fajn, že mám takovou hezkou divadelní historku, ale nevyhledávám takové situace záměrně, abych pozlobil své kolegy.

**Neděsí vás, že jste tak mlád ve druhém angažmá v instituci, která není a ani nemůže být „alternativní“? V Praze je třeba hodně nezávislých scén, nelákají vás bývalí spolužáci do různých progresivních divadelních projektů?** Kdybych byl krutý, tak bych mohl říct, že hodně z těch nezávislých souborů bylo založeno proto, že neměli herci a režiséři žádné jiné pracovní nabídky. A za tuto větu dejte prosím smích v závorce, at' nevyypadám jako namachrovaný debil. Navíc vím, že to není tak úplně pravda. Vždyť takto vzniklo například Dejvické divadlo. Někaké alternativní zkušenosti mám, ještě na škole jsme například

s režisérem Ivem Kristiánem Kubákem připravili inscenaci *Deníky Pavla Juráčka* a je to dosud jedna z mých oblíbených inscenací. A taky v prostoru NoD režíroval William Valerián, se kterým hraju v kapele, *Plešatou zpěvačku*. To opravdu byla dost experimentální inscenace, Ionescův text Will přepsal, bylo to dost české a dost politické. A taky jsme s Jacobem Erfteimeijerem, který je nyní ve Švandově divadle, nazkoušeli Penhallovu hru *Slyšet hlasy*. Nemělo to být nic moc alternativního, spíš jsme chtěli zkusit dělat generační divadlo. V Disku totiž všechny naše absolventské inscenace režírovali režiséři starší. Takže nějaké zkušenosti opravdu mám, ale necítím potřebu vytvářet šílené divadlo. Je dobré mít stále na paměti, že si můžeme dovolit nazkoušet hru jakkoli „vystřeleně“, až když pochopíme základ toho, co se autor snažil říct.

**Co byste dělal, kdybyste nehrál?** Asi hudbu. Snažil bych se držet v umělecké sféře. A kdybyste mi ji taky vzala, tak bych asi jezdil závodně rallye. Mám strašně rád auta.

**Ale ono to není tak úplně jednoduché.** Já vím. Párkrát jsem si to zkusil a troufám si říct, že jsem dobrý řidič. A velký sportovní fanoušek.

**Kosmonautem jste náhodou být nechtěl?** Ne, to nikdy. Chtěl jsem být ještě taky fotbalistou a skokanem na lyžích, jestli vám ten výčet přišel skromný.

LENKA DOMBROVSKÁ  
autorka je šéfredaktorka *Moderního divadla*

LEDEN—ÚNOR 2019

3. ČÍSLO

## TÉMA

ZDENA SALIVAROVÁ  
HONZLOVÁDIVADELNÍ  
ADAPTACEREŽIE  
DRAMATURGIE  
SCÉNA  
KOSTÝMY  
HUDBA  
HRAJÍTOMÁŠ JARKOVSKÝ  
A JAKUB VAŠÍČEK  
JAKUB VAŠÍČEK  
TOMÁŠ JARKOVSKÝ, MICHAL ZAHÁLKA  
KAREL ČAPEK  
TEREZA VAŠÍČKOVÁ  
DANIEL ČÁMSKÝ  
DANA BATULKOVÁ, RADKA FIDLEROVÁ,  
NINA HORÁKOVÁ, VERONIKA JANKŮ,  
TEREZA MAREČKOVÁ, DANA MARKOVÁ,  
JITKA SMUTNÁ, PAVOL SMOLÁRIK,  
HANUŠ BOR, DANIEL ČÁMSKÝ,  
VOJTĚCH DVOŘÁK, KAREL HEŘMÁNEK ML.,  
JIŘÍ ŠTRÉBL, MICHAEL VYKUS

PREMIÉRA

2. BŘEZNA 2019 V DIVADLE ROKOKO

PROČ  
HONZLOVÁ?

**HONZLOVOU OD ZDENE SALIVAROVÉ JSEM POPRVÉ PŘEČETL ASI PŘED PŮL ROKEM A JEDNÍM DECHEM. NEUSTÁLE JSEM NEVYCHÁZEL Z ÚDIVU: JAK TO, ŽE TU KNIHU VŮBEC NEZNÁM? JAK TO, ŽE JI – JAK SE ZDÁ – VŮBEC ZNÁ JEN MÁLOKDO? DÍLO ZDENE SALIVAROVÉ ZKRÁTKA ZJEVNĚ POHŘÍCHU ZŮSTALO VE STÍNU JEJÍCH GENERAČNÍCH SOUPUTNÍKŮ, AŽ UŽ SE JEDNÁ O JEJÍHO MANŽELA JOSEFA ŠKVORECKÉHO, MILANA KUNDERU, ČI DALŠÍ.**

*Honzlová* tuto příbuznost nezapře, ale její výraz je jedinečný, neopakovatelný, či přinejmenším neopakovaný. Salivarová vypráví s místy zdrcující ironií, ale nikoli nezúčastněně. Na svoji hrdinku a překážky, které jí osud klade do cesty, neshlíží odněkud shora se shovívavým úsměvem či sarkastickým ušklíbnutím. Naopak vězí v tom s ní až po uši. Přesto ale sebe ani ji nelituje a nijak nešetří. Je chvílemi až brutálně přímočará, ale zároveň nechává v textu, nebo spíš za ním řadu vzrušujících tajemství a otazníků. Její kniha má brilantní, rafinovanou strukturu, ale přitom budí dojem, že byla napsána stejným stylem, jako se čte. Na jeden záťah. Víc břichem než hlavou. Salivarová sama ji nazývá protestson-

Návrh scény  
Karla Čapka  
a kostýmů Terezy  
Vašíčkové

gem a přesně tak taky působí. Jako punková píseň plná vzdoru, hněvu, ale taky touhy po aspoň pár doušcích čerstvého vzduchu. Bez ohledu na to, že vznikla desítky let předtím, než někdo výraz punk použil poprvé.

## SEDMIKRÁSA

Přestože se děj *Honzlové* odehrává v politicky i společensky vyhrocených padesátých letech a právě bizarnost tehdejších poměrů na hrdinku neodvratně dopadá s celou svou absurdní logikou, její téma nevnímám jako v první řadě politické. Jistě, potěmkinovská proľhanost tehdejšího zuřivého budování světlých zítřků se tu odhaluje v plné nahotě a dobový kontext příběh prostupuje natolik, že není možné si jej ani částečně odmyslet. Nicméně v hlavní roli tu není režim, ač sebestomější a vykreslený v celé své zhovadilosti. V hlavní roli jsou tu ti, kteří onomu režimu vůbec umožňují přežívat, ať už vědomě a cíleně, či jen nevědomky. *Soubor písní a tanců Sedmikrásy*. Co je to vlastně za spolek? Kdo ho tvoří? Mají jeho členové, ale i většina dalších postav, s nimiž se mladická Jana Honzlová musí potýkat, něco společného? Hudební talent to není. Zato je ale poji malost v různých svých podobách. Jednou vypadá

jako závist, jindy jako zbabělost, omezenost, prospěchářství či docela obyčejná lidská hloupost. Jednotlivé obrázky těchto malostí proto ani neděsí, ale působí spíš jen směšně a uboze. Protože ale dohromady tvoří drtivou sílu, která vládne úplně všemu a dokáže převracet naruby lidské osudy, celkový obraz už přes svou trvajícím směšností děsivý je. A vede ke katastrofě.

Útrapy Honzlové tak zdaleka nepramení jen z jejího rodinného původu, z toho že má otce emigranta a bratra politického vězně. Honzlová provokuje a irituje svoje okolí už tím, jaká ze své povahy je, a v tomto smyslu je paradoxně pronásledována a perzekvována docela spravedlivě, byť jde o spravedlnost naprosto absurdní. Protože prostředí, v němž je jí dáno žít, zjevně ze všeho nejvíc nesnáší cokoli, co odhaluje právě jeho malost. A to Honzlová vědomě i bezděčně dělá, kudy chodí. Je svéhlavá, osobitá, nepoddajná. Takže když se staví falešným autoritám či s až frackovitým gustem demonstruje svoji intelektuální převahu, často ani ji samotnou nepřekvapuje, jakou reakcí tím vyvolává. Jenže stejně tak si „systém“ neumí poradit ani s tím, když jen tak z nezištnosti koupí zesnulé uklízeče šaty do rakve. I nezištnost jako by byla matoucí a ohrožující, stejně jako vzdělanost, otevře-

nost či nedejbože odvaha a nechuť plout za všech okolností s proudem, i kdyby to nemělo znamenat obracet se hned přímo proti němu, ale třeba se jen na okamžik zastavit. I tak málo už může znamenat nebezpečí a znejistění pro svět, kterému vládne stádnost a souřaditelský všudypřítomná a všeprostopující malosti.

## OBDOBÍ MALOSTI

Není zprofanovanější dramaturgické fráze, než že je nějaké téma či titul takzvaně aktuální. Ostatně o *Honzlové* bych to snad ani říct nechtěl, daleko spíš mi připadá věčná, stejně jako je věčný boj s lidskou malostí, ubohostí a pitomostí. Ale přece jen... jsou období, kdy se zdá, že právě malost získává až příliš navrch. Kdy se už za sebe snad ani nemá stydět, ale naopak se hrdě vystavuje všem na odív a pomalu jako by se považovalo za neslušné ji malostí vůbec nazývat. Je těžké ubránit se dojmu, že jedno z takových období zažíváme právě teď. Ne, nezuří kolem nás padesátá léta ani žádná jejich byt' vzdálená obdoba. Zato se tu ale celkem běžně bez uzardění a pohany veřejně lže, ideály a hodnoty, o které se tato společnost ještě před nedávnem aspoň verbálně opírala, jsou za jejího potlesku komoleny či rovnou zesměšňovány, úspěch už zase

začíná až příliš často slavit konformita, průměrnost a služebnost. Či obyčejná hloupost. Jeden příklad za všechny... Píšu tento text ve chvíli, kdy se na veřejnost dostala zpráva o konci šéfredaktora stanice ČRo Vltava, a okamžitě se mi v té souvislosti vybavily „úvahy“ Vítězslava Jandáka o pornu, za něž tento někdejší ministr kultury (!) veřejně označil dílo uznávaného a oceňovaného britského literáta Allana Hollinghursta, aby se o tom následně vedla vážná diskuse. V Salivarové lze totiž najít podobnou situaci. Estébák Sedláček v ní Honzlové vytýká, že si ve Francii kupovala pornografii, za níž se ovšem ve skutečnosti skrývají paměti Edith Piaf, Sedláčkovými slovy „vyžilý fuchtle“. Rozdíl je v tom, že estébák Sedláček má nad osudem Honzlové přímou moc, zatímco žvanil Jandák má „jen“ vliv. A tak je to s celou paralelou příběhu Honzlové vůči dnešku. Nejsme ani zdaleka v totožné situaci. Ta naše vůbec není tak bezvýhodná a my nejsme bezmocní. Jestli však přesto dovolíme malosti, aby nám zase jednou přerostla přes hlavu, bude to tím smutnější.

TOMÁŠ JARKOVSKÝ  
autor je dramaturg a scenárista

NA

DIVADELNÍ  
PUNKSTAŘÍ  
NEJSME!

**ROZHOVOR S TOMÁŠEM JARKOVSKÝM (\*1986) A JAKUBEM VAŠIČKEM (\*1979), DRAMATURGEM A REŽISÉREM INSCENACE HONZLOVÁ, DIVADELNÍHO DÍLA, KTERÉ VZNIKÁ PODLE ČÁSTEČNĚ AUTOBIOGRAFICKÉHO ROMÁNU ZDENY SALIVAROVÉ (\*1933).**

**Jste v českém divadle vnímáni jako nerozlučná dvojice, jako dva bratři v triku. Kdy jste se potkali a proč jste spolu začali spolupracovat?**

**JV:** Potkali jsme se zcela prozaicky na DAMU. Protože jsme ale oba byli studenty režie, tak jsme se při spolupráci příliš neseťkávali a za naši první skutečně společnou inscenaci lze považovat až mimoškolní *Fucking generation aneb Zbavme se svých patosů a hymen*. Potom jsme se porůznu navzájem obsazovali do svých absolventských inscenací, až jsem dostal nabídku na režii v Naivním divadle Liberec, a když jsem hledal někoho, kdo by se mnou inscenaci vymyslel a napsal text, napadl mě zcela přirozeně Tomáš. Vznikla z toho inscenace *Neklan.cz*, a protože naše spolupráce zafungovala, tak v ní v zásadě pokračujeme až doteď.

**TJ:** Já jsem byl na režii spíše nešťastnej a ta Kubova nabídka mi vlastně otevřela cestu, jak v divadle existovat, aniž bych způsoboval přílišnou újmu sobě i okolí. Co k ní motivovalo Kubu, to nevím. Každopádně jsme postupně dalšími spolupracemi zjistili, že nám vyhovuje, jak se doplňujeme, a že se v té spolupráci dokážeme oba realizovat.

**A proč jste spolu nepřestali pracovat? JV + TJ:** Zatím nebyl důvod ke střízňostem.

**Dodejme, že máte další víceméně pravidelné spolupracovníky – at' už scénografy, či herce. Kdo z nich se podílí na inscenaci *Honzlová v divadle Rokoko*?**

**JV:** Inscenaci v Rokoku zkoušíme s naším zavedeným týmem. Tedy my dva, kostýmní

výtvarnice Tereza Vašíčková a hudební skladatel Dan Čámský. Poprvé pracujeme se scénografem Karlem Čapkem, který na rozdíl od nás ví, co je to technická a hlavní zkouška, čemuž se prý v činohře přikládá velký význam. Náš obvyklý scénograf Kamil Bělohávek bude v době zkoušení *Honzlové* zaneprázdněn svým režijním debutem na prknech našeho domovského divadla Drak. S většinou herců jsme dosud nespolečně pracovali. Já pouze několikrát v Minoru s Pavlem Smoláříkem a Tomáš krom Pavola ještě v Klicperově divadle s Vojtou Dvořákem. S Jirkou Štráblem jsme jako studenti účinkovali v inscenaci *Horáková x Gottwald* za laskavého dozoru naší herecké pedagožky Radky Fidlerové.

**TJ:** Ještě bych doplnil Danu Markovou, která je naše spolužačka z paralelního ročníku činohry a kterou znám ještě z Hradce Králové, kde jsme spolu hráli amatérské studentské divadlo. A pak jsme si spolu znovu zahráli v Disku v inscenaci *Panninky*. To se samozřejmě v Rokoku opakovat nebude, ale na opětovné setkání jinde než u piva, vína nebo na kafi (a ani těch za poslední roky moc nebylo) se moc těším!

**Pro mnohé – a po dlouhém působení v hradeckém divadle DRAK – jste však ponejvíce tvůrci pro děti a mládež. Dá se s tím vůbec bojovat? A chcete s tím bojovat?**

**TJ:** My v Draku vlastně ještě nejsme tak dlouho, ale je pravda, že tam ten čas hrozně letí. Nebo aspoň mně to tak přijde. Nicméně zpátky k tvořivé otázce... Pro mě je, co se týče divadla pro děti a mládež, vedle Draku důležitá pravidelně se opakující spolupráce s plzeňským Alfou a s pražským Minorem. V Alfě jsme dostali možnost zabývat se zajímavými tématy (*Hamlet, Ostře sledované vlaky, Gazdina roba*) a postupně vytvořit cyklus inscenací pro náctileté, které považuju za mimořádně zajímavé a inspirativní publikum. A Minor je zas v podstatě generační divadlo, plné spřízněných lidí, kde se cítím jako doma. O Draku pak ani nemluví, to by bylo na dlouho. Jenom pro ilustraci řeknu, že inscenace jako třeba *Bílý Tesák* (ale

stejně tak *Faust* nebo *Bílá laň*) by se snad ani nedaly udělat někde jinde. Čili si nemyslím, že bychom si mohli stěžovat na nedostatek zajímavých výzev. Na druhou stranu nezastírám, že jsem určitou krizi v tomhle ohledu měl... Ale souvisela spíše se stereotypem obecně a to tě může potkat kdekoli.

**JV:** Osobně jsem s tím nikdy nebojoval a ani jsem tu potřebu necítil. Vždycky jsme se s Tomášem snažili dělat věci, které nás osobně zajímaly a naplňovaly, což se zejména v poslední době začíná dařit takřka stoprocentně.

**Nechci zařazovat vaši tvorbu do škatulek, přesto se o mnohých vašich inscenacích dává říci, že nejsou pouze „klasicky činoherní“, pracujete například s výraznou vizualitou a hudební složkou. Jaká bude v tomto směru inscenace *Honzlová*?**

**TJ:** Stoprocentně se o ní dá dopředu říct, že bude zkrátka naše. Jasně, zní to asi banálně, ale dlouhodobě si myslím, že se naše inscenace dají poměrně snadno rozpoznat i přesto, že se nevěnujeme nějakému určitému žánru, ani si cíleně nepěstujeme na první pohled rozpoznatelný inscenační styl. Ale myslím si, že právě pohyb na pomezí různých divadelních žánrů pro nás typický je. Takže z hlediska takové té obvyklé loutkářské perspektivy kládeme daleko větší důraz na herce a slovo, naopak z činoherního pohledu jsme ale spíše úsporní a pracujeme hodně se zkratkou, vizualitou a hudebností. A taky by se naše inscenace asi daly označit jako brechtovské, protože vždycky nějakým způsobem bereme do hry samotný fakt divadelního představení a vyprávíme skrz situaci, ale zároveň také z odstupů mimo ni. Zcizení je zkrátka náš dobrý kamarád. A tohle jistě bude platit i pro *Honzlovou*, která to navíc má zakódované už ve své vlastní struktuře tím, jakým způsobem ten příběh Salivarová skrz hlavní postavu vypráví a zároveň rovnou komentuje.

**JV:** Já se tedy rozhodně jako činoherní režisér necítím. Režiroval jsem asi třicet inscenací

a z toho pouze dvě na činoherních scénách. Z těch zbylých vím, jak velké penzum zkušeností si z nich člověk může odnést, tudíž jsem si vědom, že mi v tomto oboru musí nutně scházet. Ani *Honzlová* nebude klasickým činoherním kusem. Vycházíme z toho, že děj románu se odehrává v souboru písní a tanců Sedmikrásy, z čehož lze usoudit, že hudební a herecká složka by měly jít ruku v ruce.

**Hlavní roli ztvární herečka, která v Městských divadlech pražských zatím nehrála. Vybrali jste si ji sami, nebo dostali doporučení od vedení?**

**JV:** Terezu Marečkovou pro nás objevili Dan Přebyl s Michalem Dočekalem a jsem tomu velmi rád. Viděl jsem ji spíše v její hudební poloze v provázkové *Dynastii* a asi nebudu první ani poslední, kdo si v souvislosti s Terezou vzpomněl na provázkovské začátky jiné fenomenální housličky, zpěvačky a herečky Ivy Bittové, což mi docela stačí k tomu, abych se na vzájemnou spolupráci těšil.

**TJ:** K těšení se připojuji!

**V divadle Komédie bude hostovat také vaše *Perníková chaloupka*, která měla v Minoru premiéru již v roce 2012. Jak byste ji představili. Máte pocit, že jste jako umělci prošli od té doby vývojem?**

**TJ:** Doufám, že jo, protože jinak by asi bylo něco dost špatně. Neraď bych hodnotil, jak se to odráží na naší práci navenek, ale určitě jsme s Kubou o dost zkušenější, což nám v lecčems uvolňuje ruce. Protože když víš, že už jsi něco zkusila třikrát a vždycky se to ukázalo jako pitomost, tak po čtvrtý už si rovnou řekneš, že je lepší jít jinudy, a ušetříš si čas a energii. Ale platí to i naopak. Když ze zkušenosti víš, o jaká řešení se připadne můžeš opřít, dává ti to možnost celkem svobodně hledat další a nová. Jinak za sebe ještě můžu říct, jak se proměňuje moje vnímání divadla vůbec. Čím dál víc mě zajímá sama divadelnost, už nepotřebuju, aby všechno bylo efektní. Ani jako tvůrce, ani jako divák. Když dřív v našich inscenacích nepřišel

**Tvůrčí duo  
Tomáš Jarkovský  
a Jakub Vašíček**

co pět vteřin ostřej střih, nebo rána do bubnu, nebo výrazná akce, tak už jsem se pomalu ošival. Postupně mám ale divadelní čas čím dál radší i v jeho pomalosti, baví mě ztišení, detail... Miluju momenty, když se veškerý dění na chvíli zastaví a u něčeho se jen tak prodlí. **JV:** *Perníková chaloupka* byla naší první spoluprací s divadlem Minor a vznikla vlastně ad hoc za čtrnáct dní. Naším zadáním bylo vymyslet něco zábavného jako minorský program pro Struny podzimu, nejlépe sestavený z hudebních hitů již existujících titulů. To se nám ovšem moc nechtělo, a tak jsme během čtrnácti dnů napsali a společně s herci a muzikanty zhudebnili a nazkoušeli scénický koncert *Perníková chaloupka*, který se ujal jak na Strunách podzimu, tak i nadále jako součást repertoáru Minoru. Jakým jsme prošli vývojem, to musí zhodnotit jiní. Pro mě bylo asi největší změnou angažmá v divadle Drak. Možnost být zaměstnán v divadle je skvělá, fascinující, ale také vysilující a zavazující, takže pokud se tomu člověk skutečně věnuje, není možné, aby to na něm nezanechalo nějakou stopu.

**S kolegy z DAMU jste založili soubor *Športníci*, existuje ještě, nebo jste už na takový divadelně-loutkový punk staří?**

**TJ:** Jak se ten časopis jmenuje? Jízlivé divadlo? Športníci samozřejmě existují. A i když si pořád připadám celkem mladej a o smrti tím pádem zatím příliš nepřemýšlím, jejich konce se rozhodně nechci dožít.

**JV:** Na divadelní punk se starý rozhodně necítím. Športníci měli teď pauzu způsobenou přírůdky do rodin našich hereček Johanky a Elenky, ale vrátili se v plné parádě v říjnu v sále hospody ve Sřezeticích u Hradce Králové, kde bydlím, a myslím, že zanechali v hlavách místních občanů nesmazatelný dojem. Času teď není na rozdávání, ale pevně věřím, že bychom do příští sezony mohli udělat alespoň něco malého a popotáhout tu československou káru zase o kousíček dál.

LENKA DOMBROVSKÁ



Inkognito kvartet:  
Indra Vostrá,  
Věra Nerušilová,  
Zdena Salivarová  
a Marie Pokšťeflová

# MÉ VZPOMÍNKY NA

TO SE MUSÍME VRÁTIT DO ROKU 1954, KDY JSEM NASTOUPILA DO ČESKO-SLOVENSKÉHO SOUBORU PÍSNÍ A TANCŮ. TADY JSEM SE POPRVÉ SETKALA SE ZDENOU SALIVAROVOU, KTERÉ SE ŘÍKALO SÁRA, COŽ VZNIKLO ZE ZKRATKY SALI(VAROVÁ).

ČSSPT byl folklorní soubor, ve kterém působili tanečníci, zpěváci a muzikanti. Já jsem měla štěstí, že při mém konkurzu byl pan profesor Plicka, který jezdil po Slovensku a natáčel i halekačky. A na ty jsem se právě já se svým neškoleným hlasem hodila. Bylo to velké štěstí, protože v době, kdy se dalo cestovat nejdál na Slovensko, soubor jezdil po celém světě.

## U JARKY

Na jedné návštěvě u naší společné známé Jarky Krysllové, jež byla nejen o generaci starší než my, ale hlavně bohatší o hrůzné zážitky, protože okupaci prožila ve vězení, jsme se také dozvěděli, že konec války jí a spoluvězeňkyním předpověděl duch, kterého si v primitivních podmínkách dovolily vyvolat.

Na naši prosbu nám na příští návštěvu připravila vše potřebné. Moc nás totiž zajímalo, jestli nás v dohledné době nečeká nějaký zahraniční zájezd. Na kulatém stolečku byl papír, na jeho obvodu byla nakreslená abeceda, číslice od jedné do deseti a hlavně proti sobě napsané ANO a NE. Já, Sára, tanečník Zdeněk, můj budoucí manžel, a ještě dvě zpěvačky, také ze Souboru písní a tanců, jsme se dotýkali prsty nejen vzájemně, ale i skleničky umístěné uprostřed stolečku. Po dotazu, jestli se už duch dostavil, začala se sklenička poměrně rychle pohybovat, až se ustálila na ANO. Po dotazu,

FOTO: ARCHIV VĚRY NERUŠILOVÉ



jestli nás čeká zahraniční zájezd, napsal Čína, a dokonce určil den odjezdu 4. dubna. Ujistil nás, že pojedeme všichni přítomní členové souboru. Asi za měsíc nám v souboru oznámili, že nás čeká za čtyři měsíce zájezd do Číny. Odjezd byl určen na 11. dubna, takže duch nás tam chtěl poslat o týden dřív. Zamrazilo nás, když se datum odjezdu změnilo na 4. duben, den, který určil duch.

## V ČÍNĚ

V roce 1955 jsme se tedy vypravili do Číny a Mongolska. Cestovaly jsme se Sárou čtrnáct dní vlakem ve společném kupé a i v hotelích jsme bydlely spolu. Tím začalo naše dlouholeté přátelství.

Představila jsem ji i svým rodičům v Třebíči, kde jsme si dělaly výlety po okolí na kole. Od té doby moje maminka, která mně vždycky navařila s sebou do Prahy bramborové knedlíčky se škvarky, přidávala pár knedlíků i pro Sáru.

Když jsme přejížděli z Číny do Mongolska, uvízli jsme na hranici v sovětské vesnici Nauški, protože vlak, na který jsme měli přesednout, jel jen dvakrát týdně. Hned jsme se se Sárou převlíkly do plavek, popadly ručník a vyrazily k řece Selenze. Tam jsme uviděly výjev jak ze sovětského filmu. Tři mladíci v rubáškách a pumpkách zpívali častušku za

doprovodu garmošky. To bylo poprvé, co se propagační filmy kryly se skutečností. Chlapcům jsme zatleskaly, ale ti nás vzápětí obklíčili a začali křičet: „Milicioněr! Milicioněr!“ Za nabídku, že nám přinesou oblečení, jsme poděkovaly a utíkaly pryč po hlavní ulici. Ta sestávala z řady domků, za nimi chlívky a pole. Naštěstí ulice byla liduprázdná, takže žádný milicioněr nás nemohl vyhostit ze země!

## V ČESKOSLOVENSKU

Potom jsme účinkovaly v prvním programu Laterny magiky. Tam jsme pod režijním vedením Alfréda Radoka a jeho asistentů Miloše Formana, Jána Roháče a Vladimíra Svitáčka vystupovaly jako halekačkový kvartet. Ovšem do ciziny s Laternou odjely náhradnice, Sáru a mě soubor neuvolnil.

Když jezdil soubor po republice, hrávaly jsme v autobusu ve čtyřech kanastu, aby nám cesta uběhla. Také jsme si často zpívaly, mimo jiné i písně jako *Malé kotě spalo v botě*. Manažer souboru nám nabídl „kšeft“, že bychom mohly oživit vánoční folklorní program pro vojáky, ať si připravíme písně na první půlku. Nechaly jsme upravit populární písně pro čtyřhlas, a tak vlastně vznikl Inkognito kvartet. Na každé mimosouborové vystoupení jsme ale musely mít povolení. A když jsme začaly

zpívat v rozhlasových pořadech, estrádách a pravidelně hostovaly v divadélku Paravan, daly jsme v souboru výpověď.

## S PEPÍKEM

Tak jsme se ocitly na stejném pódiu jako Pepík Škvorecký, budoucí Sářin manžel. V jednom programu totiž četli své krátké povídky významní spisovatelé, nepohodlní tehdejšímu režimu. Vzpomínám si, jak nás na silvestra pozval Pepík Škvorecký mezi své přátele, výtvarníky a spisovatele. Značně rozjaření jsme z Dejvic došli k Vltavě a tam někdo dostal „výborný“ nápad si zaplavat. Sára šlápla ve vodě na sklo a celá parta ji pak musela poponášet až na pohotovost. Druhý den jsme se souborem jeli do Hradce na soustředění, kde jsme na jídlo chodili přes ulici, a tak Hradečáci mohli vidět zvláštní výjev – jak nesu Sáru na zádech.

Společných zážitků bylo moc, to by se sem nevešlo, tak aspoň to, že klasiku jsem zpívala jen jedinkrát, a to v kostele sv. Cyrila a Metoděje na svatbě Sáry a Pepíka, že na mé svatbě mi byl za svědka zase Pepík Škvorecký a že vždy, když po roce 1989 zavítali do Prahy, jsme to u nás doma řádně oslavili!

VĚRA NERUŠILOVÁ

LEDEN—ÚNOR 2019

FOTO: ARCHIV VĚRY NERUŠILOVÉ



VĚRA NERUŠILOVÁ  
(\*1935)

Zpěvačka, šansoniérka a herečka se narodila ve Zlíně jako Věra Soudková. Otec pracoval u Bati, ale po čase se rodina odstěhovala do Třebíče. Zpěvu se věnovala odmalička, na přání rodičů vystudovala administrativu, touha ji však záhy přivedla do *Československého souboru písní a tanců*. V souboru potkala i svého budoucího manžela Zdeňka, filozofa, překladatele a básníka, který se tehdy živil jako tanečník.

V roce 1962 založily čtyři kamarádky, Indra Střítežská, Olga Strnadová-Menšíková, Marie Pokšťeflová a Věra Nerušilová, *Inkognito kvartet*, se kterým potom přešly do Divadla Paravan. Díky svému hlasu – kontraaltu zpívala šansony, cikánské a židovské písně. V Divadle Paravan zpívala staropražské písničky v inscenaci *Všichni moji dědové*, kde si jí všimli tvůrci televizního seriálu *Hříšní lidé Města pražského*. Proslavila ji píseň *Kočka ze Záběhlíc z detektivního filmu Smrt černého krále*.

V roce 1973 se vydala na sólovou dráhu. Manžel jí dělal dramaturga a psal pro ni šansonové texty. Kromě vlastních pořadů spolupracovala s mimem Jaroslavem Čejkou, vystupovala se zpěvačkou Martou Němcovou v dětských muzikálech, zpívala se *Spirituál kvintetem*.

V současné době působí v Divadle Na Fidlovačce, v divadle ABC, v Malostranské besedě v *Šansonovinkách* a *Barování*, v Balbínově poetické hospůdce...



PODLE HENRIKA IBSENA  
NEPŘÍTEL LIDU

SCÉNÁŘ A REŽIE MICHAL HÁBA  
HUDBA JINDŘICH ČÍŽEK  
VÝPRAVA ADRIANA ČERNÁ  
LIGHT DESIGN TOMÁŠ MORÁVEK  
ASISTENTKA REŽIE VERONIKA ŠVECOVÁ  
PRODUKCE HANA SVOBODOVÁ  
HRAJÍ JOHANA SCHMIDTMAJEROVÁ,  
KRYŠTOF BARTOŠ,  
JINDŘICH ČÍŽEK,  
MILOSLAV KÖNIG,  
JIŘÍ ŠIMEK

PREMIÉRA 19. LEDNA 2019  
V DIVADLE KOMEDIE

REPRÍZY 28. LEDNA A 13. ÚNORA 2019  
V DIVADLE KOMEDIE

NOVÝ PROJEKT DIVADELNÍ SKUPINY LACHENDE BESTIEN  
VZNIKL V KOPRODUKCI S MĚSTSKÝMI DIVADLY PRAŽSKÝMI  
PRO PROSTOR DIVADLA KOMEDIE.

## MICHAL HÁBA

**DIVADELNÍ REŽISÉR MICHAL HÁBA (\*1986) SPOLU SE SVOU DIVADELNÍ SKUPINOU LACHENDE BESTIEN PŘIPRAVUJE PODLE KLASICKÉ HRY HENRIKA IBSENA INSCENACI PRO DIVADLO KOMEDIE. BUDE TENTO NEPŘÍTEL LIDU RADIKÁLNÍ JAKO JEHO TVŮRCI?**

**Jste jako režisér známý tím, že hry značně upravujete, dokonce je i přepisujete. Jaký bude v tomto ohledu *Nepřítel lidu* v divadle Komédie?**

Divadelní hry a texty opravdu docela často upravuju a přepisuju, dokonce by se dalo říct, že se občas dopouštím dekonstrukce! Ale není to nějaký rozmar, jedná se o hledem na dnešek. Veškerou látku, se kterou v divadle nakládám, volím na základě toho, jak smyslu- plné je ji vytahovat na světlo boží. Jak říkáme my levičáci, zda bude fungovat teď a tady. A samozřejmě to také souvisí s tím, že se při- kláním k autorské, nikoli interpretační režii.

*Nepřítel lidu* také nebude jen běžnou inter- pretací. U této klasiky mě pro začátek zaujal jeho veřejný obraz – téměř v každé recenzi nějaké inscenace *Nepřítele lidu* se mívá, že: „Ibsenova hra je stále aktuální“, občas dokonce „překvapivě“. Náš výklad vychází z pozastavení nad skutečností, jak je to možné, že je nějaká hra aktuální už sto třicet šest let? To se opravdu nic nezměnilo? Co to vlastně vypovídá o světě?

**A v čem je Ibsenův *Nepřítel lidu* aktuální podle vás?**

Ibsenův *Nepřítel* bude vždycky aktuální tím, že se týká společnosti, její organizace a posta- vení jedince v ní. Obecně se píše, že hra je

o „korupci moci“ a „zneužití postupů demo- kracie“. Méně se už zmiňuje fašizace hlavního hrdiny. To vše každopádně v Ibsenovi je.

**A co rozhodně není ve hře aktuální a od počátku víte, že se to musí škrtnout?** Škrtat se určitě musí masa textu, nadbytečný objem slov. Baví mě však uchovat dobové věci, které by se logicky měly škrtnout. U Ibsena je zajímavá podivná ambivalence vztahu hlav- ního hrdiny k ženám: z dnešního úhlu pohledu je jeho jednání šovinistické, ale na svou dobu bylo možná i docela progresivní. Přestože ženská emancipace není hlavním tématem textu hry ani naší interpretace, v inscenaci tohle téma najdete – a pravděpodobně s aktualizacním komentářem, jak už je našemu stylu vlastní.

**Nyní jste hovořil o našem stylu, tím jste asi měl na mysli divadelní skupinu Lachende Bestien?**

Ano, hovořím o Lachende Bestien, protože *Nepřítel lidu* navazuje na naše dosavadní inscenace, dosavadní dramaturgii. Kopro- dukce s Městskými divadly pražskými na této vytyčené cestě nic nemění. Díky koprodukcí máme lepší organizační a finanční podmínky pro vznik inscenace, umělecky pokračujeme, kde jsme skončili třeba s nedávným *Pověře- ním*. Podstatným je samozřejmě inscenační tým: tedy kromě mé maličkosti hudba Jindři- cha Čížka a scénografie Adriany Černé.

**A co všechno je „váš běžný styl“?**

Lachende Bestien se hlásí k politickému diva- dlu, byť samozřejmě se dá říct, že každé diva- dlo je politické. Řekněme tedy k vědomě politickému. Reagujeme na témata, která visí ve vzduchu – jako je kapitalismus, nebo naopak na témata, která ve vzduchu nevisí, ale měla by – jako je třeba kapitalismus v českém postkomunistickém kontextu.

MODERNÍ DIVADLO

# CO JINÉHO DĚLAT. NEŽ SE RADIKALIZOVAT?

Ve formální rovině je to princip hráčství nebo hraní, které není psychologizující, nesnaží se na jevišti vytvářet iluzi, je spíš demonstrativní a v projevu intenzivní. Důležitý je také humor. Jsem přesvědčen, že o vážných věcech se má mluvit s humorem. A naopak. Zvlášť když se jedná o divadlo. Nemám rád pseudovážné divadlo. Podstatnými jsou pro mě nadhled a (sebe)ironie.

**Je pro vás političnost divadla to nejdůleži- tější při tvorbě? Vytvořil jste někdy insce- nace, které měly sloužit jen k zábavě diváků?**

Nemá cenu dělat divadlo jen pro zábavu, pro pobavení. Klidně ať zábavné je, to ano, ale ať je to prostředek, který povolí kamínek v před- sudcích, ať pošťouchne zatuhlou imaginaci. Divadlo by mělo provokovat v tom smyslu, ne že diváky naštve, ale že provokuje ke komuni- kaci, k obratu myšlení. Třeba v zatím poslední inscenaci *Hráč z brněnského Provázku* jsem se vrátil k heslu – a poprvé v životě ho pocho- pil – „Všechnu moc imaginaci“. Koneckonců představitost je to, co může měnit svět. A je to vůbec základ: představit si nemožné. V poli- tickém smyslu i v umění.

**Vášim dalším projektem je Divadlo koňa a motora, které jste se spolužáky založil na DAMU a které se věnuje pouličnímu divadlu. Uvádíte třeba i pohádky, ale důvod vzniku mi připadá hodně angažovaný.**

Jako začínajícím studentům DAMU nám díky Šimonu Spišákovi spadla do klína maringotka i s koněm, tak jsme se grantovým jazykem roz- hodli „zkoumat a obnovovat tradici kočovného divadla“. Teprve když jsme začali kočovat, zji- stili jsme, jaký to vlastně může mít přínos a význam. Jeli jsme od vesnice k vesnici, od osady k osadě a hráli divadlo pro lidi – většinou pro děti, které divadlo v životě neviděly. A hlavně nebyly zvyklé, že by se vůbec něco dělo. Potkali jsme se prostě s „kulturní perife-

3. ČÍSLO

rií“, nebo jen normálním životem mimo měst- skou bublinu. Díky tomu vznikla snaha dělat divadlo s komunitním přesahem. Nejdotaže- nější byl projekt *Othello is black*. Rozhodli jsme se totiž kočovat na Šluknovsku krátce po „raso- vých nepokojích“, jak média informovala. Dodnes mám pocit, že to byla jedna z nejsmys- lupnějších inscenací, které jsme kdy udělali. Rozhodně měla nejkonkrétnější dopad.

**Zajímají vás reakce diváků, vyhledáváte je například v různých debatách?**

Samozřejmě, že mě zajímají reakce diváků. Nelze si myslet, že nechám v divadle projevit svého génia a pak už mě nezajímá, jak insce- nace působí. Takový postoj je vlastně úplně proti smyslu divadla. Divadlem si nemůžete stavět pomník, je pouze teď a tady a během procesu vzniku se musíme ptát, jak inscenace bude fungovat, zda ji diváci přijmou, odmít- nou, bude je bavit, provokovat, těšit. Žádné další generace ji neocení, nikdo po letech neuzná toho vašeho génia, jako je to možné v leckterém jiném umění, co zachovává arte- fakt. Což divadlo také chrání od toho, aby bylo snadno prodejné – a to se mi líbí.

**Prozradil jste, jaké divadlo chcete vytvářet, jakého si vážíte. Proč ho ale děláte?**

Přijde mi to smysluplné, také se mi zdá, že to je nejlepší způsob, jak něco přidat k společ- nému dílu. Určitě jsem v tom platnější, než kdybych se zčistajasna rozhodl odjet do Afriky stavět školky.

**Jak jste se k divadlu dostal?**

Možná je to dáno i rodinným zázemím, od malička jsem s rodiči jezdil na filmové festivaly. Otec je filmový historik, máti filmy buď simul- tánně tlumočila, nebo je titulkovala. Věnovat se filmu mi přišlo jako docela logická cesta, ale podivuhodně věcně jsem si na konci střední řekl, že technické věci jako střih a kameru se na



FOTO: MICHAEL TOMĚŠ

filmové škole naučím, ale práci s herci se na- učím spíš na té divadelní, takže půjdu nejdříve tam. A už jsem u divadla zůstal. Živé umění, teď a tady, žádné pomníky, jak jsem říkal.

**Taky občas hrájete, ač jste herectví nevy- studoval. Proč? Bylo to z nedostatku dob- rých herců?**

Vzniklo to náhodou. V tak malé skupině, jako je Divadlo koňa a motora, nešlo rozlišovat, kdo je režisér a herec, takže jsme hráli všichni. Jinak bych se do toho jako bytostně plachý člověk nikdy nepustil. Rozhodně mi to ale dost dalo – jako režisérovi v práci s herci, a vůbec do života. Každopádně to dost ovlivnilo moji představu, jak se hrát má. Venku člověk musí řvát, zároveň ale ani není jasné, kdy je v roli a kdy není, nelze předstírat žádnou čtvrtou stěnu, člověk je pořád v přímé interakci s diváky, kteří třeba ani neví, co to divadlo je, takže jim to vlastně v průběhu vysvětluje – hraje obsah i komentář zároveň, demonstruje. V podstatě Brecht v praxi. Ve výsledku to svádí říct, že tohle byl začátek mého osudu být spojen s německým divadlem.

**Opravdu vás inspiruje německé divadlo?**

Na to je těžké odpovědět, protože pojem německé divadlo je vlastně nesmysl. Mínil se tím nějaké urvanější a zároveň chladnější divadlo, než na jaké je zvyklý český divák. Což ale mně konvenuje i v tom negativním vyme- zení. Jinak bych byl spíš schopen říct, že blízké nebo důležité je pro mne jedno konkrétní německé divadlo: berlínské Volksbühne cas- torfovské éry. Když jsem tady v Komedii před lety asistoval Dušanu D. Pařízkovi, měl jsem zrovna dozkoušenou svou absolventskou inscenaci – *Hamlet (Normalizace na prknech, která znamenají svět)*, ze které jsem byl dost nešťastný, protože se mi nepodařilo udělat, ale jsem chtěl, a moc jsem ani nevěřil, že to jde. Dušan Pařízek mě poslal, ať se jedu podívat

na Castorfa. Byl to velký objev, protože tak nějak jsem si svou inscenaci představoval. Nevěděl jsem, jestli mám plakat, že jdu s kříž- kem po funuse, anebo být vesel, že moje před- stavy jdou stejným směrem jako tohle skvělé berlínské divadlo. Posléze jsem objevil takové tvůrce, jako jsou Christoph Schlingensiefel nebo René Pollesch. Nemůžu tvrdit, že mě neovliv- nili – naopak. A jsem rád. Rozhodně nezačnu inscenovat za každou cenu jinak, jen aby mě někdo nemohl obvinít, že napodobuji mistry. Což je přesně způsob, jak třeba Thomas Oster- meier zdůvodnil, proč inscenuje tak, jak insce- nuje. Případá mi to vlastně spíš jako výraz slabosti, snaha odlišit se za každou cenu.

**Nevím, zda můžu prozradit, že vaše přítel- kyně je herečka, ale napadá mě, zda nejste příliš pohlcený divadlem. Děláte vlastně něco mimo něj?**

Lepší neprozrazovat. Mimo divadlo nedělám nic jiného. Pokud nejsem se svou přítelkyní.

**Jste extremistu.**

Klidně může být. Asi by se mi ale víc líbilo označení radikál. Zrovna teď docela rád lidem vypravuju, že se po třicítce víc a víc radikali- zuju. Politicky hlavně. A to se odráží v tom politickém divadle. Má to ale v dnešním světě docela logiku – co jiného dělat, než se radikali- zovat? Za současné nikoli hrozící, ale probíha- jící ekologické katastrofy? V současném panujícím globálním svetosystému, který pro zjednodušení lze nazvat kapitalismem? Mys- lím, že je na čase přestat předstírat, že kapita- lismus funguje. Protože začíná být zřejmé, že je třeba něco změnit, podívat se na věci jinak. Umění není zrovna nejtvrďší silou, ale co naplat. Umění má moc zahlédnout za věci – a to je teď potřeba. Čili by se dalo skončit tím již zmíněným: Všechnu moc imaginaci!

LENKA DOMBROVSKÁ

LEDEN—ÚNOR 2019

# POHLEDY RÁVAT S PŘEDSTAVAMI

## VĚNOVÁNO TĚM, KTEŘÍ TAKÉ MILUJÍ TU PŘITAŽLIVOU ZÁHADU JMÉNEM DIVADLO.

V Městských divadlech pražských budou mít v nejbližších týdnech premiéru tři inscenace: legendární *Andělé v Americe* Tonyho Kushnera, nová dramatičtější verze pozoruhodného románu *Honzlová Zdeny* Salivarové a klasika světového repertoáru *Nepřítel lidu* Henrika Ibsena. Tato díla vznikla v různých zemích, kulturách a dobách. Přesto mají jedno společné: hrdinu, který žije ve střetu se svým okolím, rozděluje společnost i své nejbližší – a především nám svým životem, konáním i osudem klade podstatné otázky: *Jak bychom se zachovali my? Měli bychom tu odvalu? Na kterou stranu bychom se postavili?*

Divadlo nám často klade ty největší otázky – ovšem nezávazně. Je to všechno jen hra: nikomu se nemusíme ze svých divadelních prožitků zodpovídat a obhajovat, na kterou stranu jsme se přiklonili. Divadlo není kazatelna ani škola. Můžeme si se svými představami svobodně pohrávat. Je to ale opravdu tak snadné? Je divadlo jen zcela bezpředmětná hra? Troufám si tvrdit, že ne. Prožíváme velké příběhy a vcítujeme se do osudů stíhaných zásadními dilematy. A třebaže nás kromě vlastní vůle nic nenutí se rozhodnout, trávíme přemýšlením nad těmito problémy svůj čas a věnujeme jim své myšlenky. A je to čas velmi cenný a osudný. Ty nás samy o sobě neosloví. Herec tyto modely slov a životů naplní – dodá jim doslova maso a kosti, city, úsudky a prožitky živého člověka. V tom je jádro i krása hereckého umění: zhmotnit uměleckou

představu, ztělesnit ji na jevišti tady a teď, naplno ji odžít. A my jako diváci můžeme tento živý výtvar zakusit, vcítit se do něj, zažít ho – a tím ho bereme vážně, věnujeme mu své vlastní city a myšlenky, posuzujeme jeho pohnutky a činy... Tak žijeme v zastoupení životy, které nemusíme trpět na vlastní kůži. Portugalský modernistický spisovatel Fernando Pessoa napsal ve své slavné *Knize neklidu*: „*Umění znamená dokázat, aby druzí cítili to, co cítíme my, osvobodit se od nich samých tím, že jim k tomu zvláštnímu aktu nabídneme svou osobnost.*“

Obhájci divadla – často v odpověď svým odpůrcům – říkají, že divadlo je morální instituce, že učí ctnosti a dobré vlastnosti, že je to nástroj zábavného vzdělávání. A tvrdily to největší osobnosti divadelní historie, jako byli vrcholný romantický dramatik Friedrich Schiller, jeho český následovník Prokop Šedivý nebo dánský filozof Søren Kierkegaard. „*Naše počínání odhalilo již nejednu zákeřnou vraždu, již dlouho skrytou před očima světa,*“ píše Shakespearův současník, dramatik Thomas Dekker, ve své *Obhajobě herectví*. Divadelní zážitek údajně probouzí svědomí. Třebaže by někteří divadlu rádi přičkali tyto ohromné morální schopnosti, není tomu tak. Právě nemorálnost je dokonce jednou z hlavních výhod divadelních odpůrců.

### MORÁLNÍ ROZMĚR DIVADLA

Hrdinové – ať už je to Louis, Joe, či Prior v Kushnerových *Andělech v Americe*, Salivarové titulní hrdinka Jana Honzlová, nebo Ibsenův nepřítel lidu Doktor Stockmann – zažívají osudová dilemata, rozhodují se podle svých přesvědčení, úsudků, svědomí, ale i podle vlastních omezení a chyb. Mohou nám sdělovat své názory, ale my na ně nemusíme přistupovat. I autor nám může chtít sdělit nějaké závažné poslání, a my s ním nemusíme souhlasit. Hra nám může morální úsudek nabízet, někdy třeba i nutit, ale my si můžeme utvořit nebo zachovat vlastní. Vždyť je to jen hra! Jen pohrávání s představami. Nemusíme nic z toho brát vážně.

A přesto nebudeme špatní diváci a náš divadelní zážitek nepřijde vniveč. Jaký je tedy užitek z divadla? Rozhodně ne materiální a jinak snadno hmatatelný – jinak by všichni obhájci divadla dávno tento užitek použili jako spásný argument proti všem filistiinům, kteří umění nepřejí.

Zmíněný spisovatel Fernando Pessoa se nad těmito otázkami umění zamýšlí a nabízí krásnou úvahu: „*Pro ty, co přijdou po nás, bude vše takové, jak intenzivně jsme si to předtím představovali, čili jak upřeně jsme svou představivostí a svým tělem skutečně žili svět.*“ Pessoa zdůrazňuje, jak důležitá je naše představivost, naše tvořivost a naše intenzivní prožívání těchto představ. Jako spisovatel píše o „*síle překrásných slov, díky nimž může vzniknout něco dalšího.*“ Jako milovníci divadla mluvíme o zhmotněných, ztělesněných představách – momentech, zážitcích, reakcích, chování, citech. Mluvit tu o přímém užítku by bylo nemístné a vlastně i hrubé. A přesto se o něco takového pokusme.

## SI

David Cajthaml:  
Kresba z cyklu Pijáci  
(2017)



### BEZPŘEDMĚTNÁ SRANDA

Bez větší nadsázky můžeme říci, že náš svět se vylepšuje právě díky naší představivosti: česká chemička Martina Benešová uskuteční svou představu a vyvine se svými kolegy z Heidelbergu radioterapeutikum proti rakovině prostaty. Jiní vědci z ČVUT si pohrávají s možností získávat vodu ze vzdušné vlhkosti a vytvoří přístroj využitelný i na poušti. Psycholog a lékař Leo Eitinger si na základě vlastních i cizích zkušeností holokaustu utvoří představu, co probíhá v traumatických situacích, a jeho zaznamenané poznatky – zformulované představy – promění několik vědních oborů: od vzniku viktologie až po psychoterapii PTSD. Někdo snad řekne, že to jsou zcela jiné příklady, které nemají s uměním mnoho společného. Nesouhlasím. Rozdíl je jen v bezprostřední užitečnosti. Základ je stejný: tvořivost, představivost a jistý altruismus. A ještě něco: hravost. Jak ukázal světoznámý chicagský psycholog maďarského původu Mihályi Csikszentmihályi, pravidelnou a nedílnou součástí vědecké i umělecké tvořivosti je hravost, pohrávání si s představami – nezištné a zdánlivě bezúčelné, „*bezpředmětná sranda*“, jak říkávali Voskovec a Werich.

Dokonce se dá říct ještě něco víc. Jak v jedné své básni napsala Muriel Rukeyser: „*Vesmír je tvořen příběhy, ne atomy.*“ V tomto verši je síla slov, díky nimž může vzniknout něco dalšího. Ačkoli jsme povětšinou zvyklí popisovat a měřit svět vědeckými výrazy a nástroji, zakoušíme a žijeme ho jinak: smysl, který mu dáváme, je z řádu příběhů vytvořených námi lidmi, nikoli z řádu nějakých studených, absolutně odlidštěných daných jevů. To ostatně doznávají i dnešní vědecké špičky, že smysl jevům můžeme dávat jen díky představivosti a lidským příběhům, které si o nich vytváříme.

Nápad, představa – plod tvořivosti a fantazie – se stává jakousi hračkou: modelem, se kterým se dá různě nakládat, různě na něj pohlížet a různě ho aplikovat. A tímto modelem může být v divadle třeba právě ono dilema, rozporuplná situace, chování anebo třeba postava – ať už je to Honzlová, Stockmann, nebo Louis. A touto hrou se pak zabýváme při představení (a často i po něm), pohráváme si s touto představou a rozvíjíme svou vlastní tvořivost – jak bychom se zachovali my, jakou bychom projevili odvalu a na kterou stranu bychom se postavili. Možná tato hra nemá přímý zjevný užitek – jako je tomu u vědeckého vynálezu – ale vycházíme z tohoto zážitku obohacení o zkušenost. A troufám si také tvrdit, že tím kultivujeme vlastní intuíci.

Slavný dánský spisovatel Hans Christian Andersen se ve vlastním životopise dozrává z toho, co pro něj v mládí divadlo znamenalo: „*Záhy se divadlo stalo mým oblíbeným místem, a i když jsem tam zavítal jen velmi zřídka, spřátelil jsem se s člověkem, který roznášel plakáty, a ten mi plakát den co den dával. S plakátem v ruce jsem se usadil do kouta a představoval si celou hru podle jejího názvu a postav, co v ní byly. A to bylo mé první nevědomé básnění.*“

### UMĚNÍ ROZHODNOUT SE

K čemu je nám toto básnění, fantazírování, tvořivost a představivost? Ponechme stranou snadnou odpověď – vynálezy, výtvořiny a metody. Existuje složitější odpověď – stěžejí prokazatelná, ale výmluvná a zásadní. Předním světovým odborníkem na rozhodování je Gary Klein, který významně přispěl k pochopení práce zdravotníků, manažerů, hasičů, pilotů a vůbec všech, jejichž denním chlebem jsou zásadní rozhodnutí – často ve věcech života a smrti. Na jakém základě dělají tito lidé v krizových a stresových situacích svá rozhodnutí? A jsou to pravidelně rozhodnutí, která musí padnout s nedostatkem informací i času. Klein razí teorii, že se rozhodujeme pomocí čtyř hlavních faktorů: intuice, metafora, mentální simulace a příběh. Tyto faktory se vzájemně doplňují a korigují a často v zlomcích vteřiny určí výsledné rozhodnutí. Intuice je nevědomé (respektive podvědomé či předvědomé) tušení, co se děje. Na plné uvědomění mnohdy není čas. Žádná situace se dokonale neopakuje a své zkušenosti můžeme využít jen metaforicky. To, co se děje, je jako něco, co už známe. Mentální simulace navrhne možné scénáře řešení – často jich je víc a ne všechna řešení jsou schůdná. A schopnost představovat si příběhy nám umožňuje tento scénář v duchu prožít – a je-li schůdný, rozhodnutí může padnout. Tolik v kostce Gary Klein.

My se ovšem rozhodujeme neustále – a často také v krizových situacích, ačkoli mnohdy našťástí nejde o život. Klein ovšem neuvádí, že všechny čtyři faktory, které do rozhodování vstupují, se dají pěstovat – a to nejen přímou zkušeností, ale právě zažíváním na divadle. A o čtyři faktory, o kterých mluvím – intuice, metafora, mentální simulace a příběh – jsou základní stavební prvky nejen divadla, ale především divadelního zážitku: toho, jak si v divadle s představami pohráváme. V divadle jsme vrženi do kritických situací, jaké zakouší i vytváří rebelka Honzlová – živel, který se narodil do dešťastné doby – nebo Stockmann, který si dobrými úmysly dláždí cestu k záhubě uprostřed pragmaticky smýšlející společnosti. Tito hrdinové se nějak rozhodují (často špatně) a při rozhodování promyšlejí všechny možnosti – a my s nimi. Pokud přistoupíme na Kleinovu vysvětlení rozhodovacího procesu, pak díky zážitkům těchto divadelních představ jsme obohaceni. O zážitek – ve všech jeho rozměrech.

Naše představy pak snad obohatí i to, co přijde. Řečeno s Pessoa: *co přijde, bude „takové, jak intenzivně jsme si to předtím představovali, čili jak upřeně jsme svou představivostí a svým tělem skutečně žili svět“* – a to i svět představ v divadle, se kterým si můžeme svobodně pohrávat.

### PAVEL DRÁBEK

autor je teatrolog, anglista, překladatel, libretista  
a vysokoškolský pedagog

DOMINIK  
MELICHAR

## OKNO

Ještě stůj.

Cit' světlo. Cítíš ho? Cit' ho!

Pálí ti sítnice a rohovky a smrdí to jako latrí-  
nověj těr, na kterým děti kouří prvň cigára a je  
jim zima od profukujícího větru a ze studu.  
Jako tobě. Cítíš to? Cit' to! Neohlíže se. Za  
okno nevidíš.

Ted' ti přilepím kostým na zadek. Nebude to  
příjemný. Budeš tak vědět, kdo jsi. Jsi herec.  
Nevidíš, tak jsi herec. Předved' se. Přemet,  
pukrlé, replika, pohyb po diagonále. Cit'  
pódium, gumu, dřevo, propadliště, asfalt,  
kanál. Ještě stůj.

Kde jsou ostatní? Jací ostatní? Kde jsou?  
Přece tu nejsem. Nejsou. Jak to nejsou? Snad  
jsme měli spolu. Mám repliky, všechno připra-  
vený, chci mluvit, chci to všechno říct, bude to  
velký, vzduch se nehne, plíce se zaplněj dusí-  
kem, srdce umřou, dobjou. Zvony se přetavěj  
ve zbraně a ty na barikádách utichnou  
a vyhlásí se mír a vyjedou alegorický vozy  
a změně se vlády, stíny se prodloužej a pak  
plíce vydechnou a svět se vznese. Jako neko-  
nečnej balón pluje svět světem, má siluetu  
ptáka a pod ním, hluboko na trávníku a poli je  
teplo a všechno to kvítí roste. Neřekl jsem ti  
to. Co jsi mi neřekl? Nepřijdou. Jak to nepři-  
jdou? Snad jsme měli spolu. Nepřijdou. Co  
všichni ti lidi? Chtěj se vznést, chtěj odletět,  
chtěj svý plíce zmrazit a naplnit a vydechnout.

Jsou za oknem. Co? Lidi jsou za oknem. Stůj!  
Ještě stůj. Je mi zima. Je ti zima. Klimatizace?  
Vítr. Fouká od zastávky. Je tam ulice, neohro-  
žené domy, tunel. Vítr? Vítr. Proč jsem tady?  
Za oknem. Proč jsem venku? Měl bych být.  
Vždyt' bych přece měl být. Mám toho tolik.  
Jsem připraven. Nešels dovnitř. Proč? Nepus-  
til jsem tě. Budeš tady. Bude na tebe foukat  
vítr od zastávky, mezi neohroženými domy,  
tunelem, v kapse tě bude pálit tabák a v srdci  
hněv. Budou ti žhnout tváře rozčilením  
a pouliční lampy poblednou závisí a zhasnou  
a tunel potemní a budeš jen ty, světluška, ve  
větru tančící vajgl. Vytáhneš tabák ještě jed-  
nou a zašustí to jako déšť' na plechovou stře-  
chu na náměstí vedle holiče. Ale neohrožené  
domy zůstanou neohrožené. Ubalíš si cigaretu  
a ještě jednou, naposledy, se otočíš k oknu.  
Zahlédneš gumu, dřevo, asfalt, kanály, potlesk,  
úklony. Ale oni. Ano, nekloní se tobě. Jsi za  
oknem, jsi venku. Za okno nevidíš. Jdu dovnitř.  
Zkus to. Nejde to. Jsi za oknem. Komu se teda  
tleská?

Musíš se naklonit aspoň o pětačtyřicet  
stupňů. Abyš vzdoroval. Aby tě nezlomil. Vítr,  
vždyt' ti to říkám, fouká od zastávky, dej si  
cigáro, zapomeň na to, neotáčej se, udělej  
krok, posuň se na šachovnici. Prohrát už  
nemůžeš, protože jsi už prohrál. Pole jsou  
tvoje, nikdo ti už nebude bránit, nikdo tě  
nebude ohrožovat a na konci je bezzubá

dáma. Ale dáma. Ale já chci ještě. Měl bych.  
Víš co, nebudu tě už poslouchat, jdu. Mám  
repliky, chci to všechno říct, musím to  
všechno říct, jinak. Ne. Už je po potlesku.  
Horký tváře se právě řezou šálami, sklenice  
skřípou neslyšně v rytmu čtverylky se šatnář-  
kami. Slovníky tě vynechaly. Dej si cigáro  
a postav se větru. Takže dneska jsem. Ale ano,  
hrál jsi. Ale vždyt' jsem. Byl jsi za oknem. Proč  
jsem teda? Protože jsem tě nepustil. Ted'  
půjdeš, vyskočíš, vyletíš vysoko nad gumu,  
dřevo, kanály vstříc větru, rozskočíš se na tisíc  
malých postaviček t'ukajících na bránu do  
pekel, poletíš tunelem kolem neohrožených  
domů za bezzubou dámou. Ne, půjdu dovnitř.  
Potlesk patří mně. Byl jsi za oknem. Mně.

Ještě se otoč.

A utop se ve vazkým vzduchu. Jsi ukrade-  
nec. Jako že. Jako že jsem tě ukradl. Jsi ukrade-  
nec paneláků, aut a kontejnerů. Jsi ukradenec  
neosvětlených uličních cedulí. Jsi ukradenec  
hraničních pásem. Jsi ukradenec zatemněných  
oken a sirén souloží. Jsi ukradenec komínů  
a televizních antén. Teče to po tobě. Stejkáš do  
kanálu. Právě ted', tak se podívej, no jen se  
podívej, ukloň se sám sobě, at' to konečně  
vidíš. Stejkáš do kanálu. Tunel je dlouhej  
a docházejí ti síly. Stejkáš do kanálu. Chceš  
říct. Říkám, co říkám, nemáš na vybranou, oko  
za oko, zub za zub a kdo jinému jámu kopá,

sám do ní padá. Na svatého Jiří vylézají hadi  
a štří a na svatého Martina je sníh. Na svatého  
Solara tě bude píchat z dolara a na svatého  
Tenata přibijou tě na vrata. Říkám, co říkám.  
Půjdeš proti větru kanálem, pojídati krysy  
budeš a živiti se potem z houbiček a žínek. Jsi  
ukradenec a nemáš na vybranou. Dodatková  
čísla podlehla expiraci. Jdi do kanálu.

Kdybich byl. Nebyls. Nebudeš. Už nikdy  
nebudeš. Kanálem a tunelem budeš chodit.  
Králem kanálu. V kostýmu? V kostýmu, co  
jsem ti přilepil na zadek, vzpomínáš? Máš jich  
plnou skříní. Jdi domů a podívej se do ní. Mám  
jít? Domů. Ulicí k zastávce kolem neohrože-  
ných domů. Tunelem a kanálem. Ne, půjdu  
dovnitř. Ten potlesk.

Pole jsou tvoje a na konci je bezzubá dáma.  
Ale dáma. Kde? Nikdo tu není. Nikdo. Chápeš?  
Klám se tu v debilním úhlu, klepu na vrata,  
ale nikdo se neozývá, nikdo nerozsvěcí, nikdo  
neohřívá polívku pro tuláka proti své vůli. Bro-  
dím se sračkama, lokty před očima, vyhejbám  
se billboardům a reklamám a jízdním řádům,  
lítá to kolem, jako by byla válka. Je snad válka?  
Tak je? A žádněj člověk. Žádněj. Nikdo. Dáma.  
Ale kde? Kde sakra? Moh jsem bejt. Kdybys  
mě pustil. Ne tam, tady! Tady? Nic tu není.  
Nikdo tu není. Já tu nejsem. Sám jsi to říkal,  
slovníky, kanály, tak co po mně ještě chceš?  
Všechno to odlítlo. Taky jsem odlítl a možná

FOTO: JAN HORÁČEK



**DOMINIK MELICHAR (\*1987)** se po absolvo-  
vání bohemistiky na Filozofické fakultě Uni-  
verzity Karlovy začal žít jako nakladatelský  
redaktor. V současné době působí v Ústavu  
pro českou literaturu AV ČR jako bibliograf.  
Coby literární a divadelní kritik přispívá  
zejména do *Divadelních novin*, *A2* či magazínu  
*Lógr*, kde zastává místo vedoucího literární  
rubriky. Básně publikoval v časopisech *Host*,  
*Tvar*, *Protimluv*, *Weles*, *Kulturní noviny*,  
*H\_Aluze* či ve slovenském *iLeGaLiTu*. Vydal  
básnické sbírky *Schýlené tělo* (2016), jež byla  
nominovaná na Cenu Jiřího Ortena, a *Mizan-  
scény* (2018), která byla pokřtěna v divadle  
Komédie 7. prosince 2018.

i ted' letím. Možná stojím. Jako socha v před-  
pekli. Čtyřicet pět stupňů a hlavou mlátím do  
jeho vrat. Musíš to slyšet. I ty to musíš slyšet  
a určitě je ti to nepříjemný. Jasně, mlčíš, nevíš.  
Tady je ti to hodně nepříjemný. Hahá. Mlátím,  
mlátím, mlátím. Co ty na to? Aha? Tady to je.  
Ale co? Co? Dveře. Jaký dveře zase? Žádný  
dveře tady nejsou, všechno odlítlo, chápeš?  
Všechno odlítlo. To ty, že jo? Máš v tom prsty.  
Nech už toho. Nech mě na pokoji. Chtěl jsem  
jen. Myslel jsem, že jsem. Vždycky jsem si  
myslel, že jsem. Že bych mohl být. Nech už  
toho a otoč se doprava, jsou tam dveře. Vejdi.  
Cože? Souloz s dveřmi!

Dobrý večer.

Ahoj, jsi tu brzo. Co ti tak trvalo? Kafe?  
Pivo?

Víno.

Překvapils.

Dvojku. Bílý.

Tak prosím. Pojď za mnou. Půjdeme chod-  
bou, všiměj si fotek na zdi. Pěkný rámy.  
A fotky? To jsem přece. Chceš potlesk? No už  
jsem spíš. Chceš potlesk. Jak to můžeš. Tady  
jsme všichni ukradenci. A tobě to. Zezačátku,  
ale zvykla jsem si. Už ses viděl z Věže? Aha,  
tak dělej, za chvíli je konec. Na to je přísnej.  
Kdo? Na co? Pojď, at' to nezmeškáš. Cit' a vid'  
její vlasy. Vítr, billboardy, jízdní řády letící mezi  
stánky se suvenýry. Pospěš si, at' ji neztratíš.

Kam jdeme? Přece do Věže. Musíš ale rychle.  
Podívej se jí pod paty. Zlato! Nejen to. Podívej  
se jí na ramena. Co to jenom. Nebe? Jdi  
a neztrat' ji! Tady je vchod do divadla a tady do  
šaten, ale my. Půjdeme nahoru. Nahoru. Do  
Věže? Do Věže. Sleduj její záda. Vlna moře na  
skále. Vlna moře rozbitá o rozpálenou skálu  
a sůl se taví. A sůl se taví v dlaních. V mých  
dlaních se sůl taví, v mých dlaních, cítí to, sype  
se z mezprstí a šustí pod podrážkami, jako  
když prší na plechovou střechnu na náměstí  
vedle holiče, ten má střechnu doškovou a zní to  
spíš jako noční pochod. Ale i přes to krupobití  
venku pod lampou, snad si myslí, že ho nějak  
ochrání, stojí chlap a čte si noviny. Na noviny  
padají kapky vody a tvoří černé krátery zrovna  
v těch písmenech, která jsou důležitá pro  
pochopení textu. Ale chlap otáčí stránkami  
novin jako sbírkou motýlů a šustí to, jako když  
prší na plechovou střechnu na náměstí vedle  
holiče. Tak pojď přece, potlesk. Potlesk? Dělej,  
nebude trvat věčně. Není prej pro mě. Tenhle  
jo. Pojď. Dívej se na ni. Boky. Jako dva hadi, co  
jdou po jablku. Jako dva hadi. Kolik ještě  
schodů? Kousek. Dívej se na ni. Polibek. Jak  
můžu? Chceš? Chci, strašně moc chci, rozu-  
míme si, repliky, diagonála, guma a dřevo, chci  
jí to číst, všechno jí to musím říct. Nezastavuj  
se. Můžu se? Jsi král, ne? Král? Král. Takže  
jsem král. Král. A smím, princezno, vědět?  
Nikdy mi tak už neřikej. Podívej se na ni. Tma.  
Nevadí, jdi dál. Je tam okno.

## SPOLEČENSKÝ HORIZONT



S. M. Bohuslava Kubačáková,  
dlouholetá generální představená  
Kongregace Milosrdných sester  
sv. Karla Boromejského

**BOROMEJKY NEJSOU SESTERSKÝM ŘÁDEM, KTERÝ DĚLÍ ČAS POUZE MEZI MODLITBY A PÉČÍ O NEMOCNÉ ČI UMÍRAJÍCÍ. PŘESVĚDČIT JSEM SE O TOM MOHLA V ADVENTNÍM ČASE, KDY JSEM JIM VPADLA PŘÍMO DOPROSTŘED PŘÍPRAV PŘEDVÁNOČNÍHO TĚŠENÍ – JARMARKU S DOBROČINNÝM KONCERTEM. SESTRY SE ÚČASTNÍ MNOHA PODOBNÝCH AKCÍ NA PODPORU NEMOCNICE MILOSRDNÝCH SESTER SV. KARLA BOROMEJSKÉHO V PRAZE POD PETŘÍNEM. KONCEM LISTOPADU MĚLY PRO ZAMĚSTNANCE NEMOCNICE, PARTNERY A PODPOROVATELE ZADÁNO PŘEDSTAVENÍ PREMIÉRA MLÁDÍV DIVADLE ROKOKO, SE SVÝM CHARITATIVNÍM STÁNKEM SE TAKÉ O PRVNÍ ADVENTNÍ SOBOTĚ ZÚČASTNILY VÁNOČNÍHO FESTIVALU MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH. ZAJÍMALO MĚ, JAK TATO ČINNOST SOUVISÍ S POSLÁNÍM BOROMEJEK A JESTLI SE VŮBEC SLUŠÍ, ABY ŘÁDOVÁ SESTRA CHODILA DO DIVADLA.**

### SESTRY S CHYTRÝM TELEFONEM

V Nemocnici Milosrdných sester svatého Karla Boromejského (dříve Nemocnice pod Petřínem) se setkávám se sestrou Bohuslavou Kubačákovou, dlouholetou matkou představenou pražské kongregace, která svoji funkci ani ne před měsícem předala novému vedení. Chtěla bych toho vidět co nejvíc, zároveň se však trochu ostýchám narušovat soukromí pacientů a rozvrh běžného pracovního dne v nemocnici. V doprovodu sestry Bohuslavy mám ale všude dveře otevřené. Nejprve se vydáváme na prohlídku nezdravotnických částí – auly, kde se pořádají besedy, semináře, odborné přednášky nebo kulturní akce pro personál, pacienty i veřejnost, a kostela sv. Karla Boromejského. Jeho strohý interiér připomíná, že za dob komunismu sloužil jako depozitář lékařské knihovny a skladiště, od roku 1993 se tu ale znovu konají bohoslužby.

MODERNÍ DIVADLO

FOTO: ARCHIV NEMOCNICE MILOSRDNÝCH SESTER SV. KARLA BOROMEJSKÉHO



Premonstráti ze Strahova tu dvakrát denně slouží mši, které se mohou účastnit všichni pacienti, dokonce i ti nepohybliví – zvuk se přenáší do sluchátek u každého nemocničního lůžka. Na nejvyšší chór přicházíme bezbariérovým vstupem ze třetího podlaží nemocnice, na kůru pod námi cvičí jedna ze sester boromejek na varhany. Pak mě Bohuslava odvádí do nemocniční jídelny, kde to voní čerstvě napečeným cukrovím z pekárny sestry Stanislavy, vedoucí stravovacího provozu nemocnice.

„Před Vánoci jí s pečením pomáhají i firemní dobrovolníci,“ vysvětluje sestra Bohuslava, že kromě dobročinných prodejí přichází před Vánoci i spousta objednávek na cukroví a vánočky. Nabízí mi kávu, vodu a v bufetu mi objedná i vzorky cukroví. Abychom si mohli v klidu popovídat, odvádí mě sestra do zadní části jídelny, v tuto denní dobu oddělené páskou. Pásku hbitě podleze, na rozdíl ode mě, která jsem ji strhla. Tady se na mě ale nikdo nezlobí.

Nemám se prý stydět a mám se ptát na všechno, co mě zajímá, vybízí mě sestra Bohuslava, kontrolujíc svůj chytrý telefon – čekáme hovor od primářky oddělení dětského detoxu, kam se ještě chystáme. V komunikačních technologiích jdou boromejky s dobou. Mají vlastní web i Facebook. Dozvídám se, že se o ně starají samy, „Jedna ze sester je na to zvlášť nadaná, kromě toho, že má absolutní hudební sluch, je zároveň samouk v technologiích. Spravuje nám i všechny počítače v kongregaci. Pomáhá s nákupem telefonů nebo počítačů.“ Sestra Bohuslava i další boromejky mají také soukromé facebookové profily, sestra Angelika dokonce pořad v rádiu: „Pro náš řád je kromě modliteb a meditací důležitá služba. A pokud chceme sloužit světu a ve světě, musíme svět přijmout se vším, co má. I se současnými sdělovacími a komunikačními prostředky. Snažíme se v nich najít to dobré.“

### VYŠŠÍ SMYSL PRÁCE

Služba světu, o níž sestra hovoří, není obecným posláním všech řeholních řádů. Boromejky totiž kromě základních řeholních slibů

skládají tzv. slib milosrdenství. Ptám se, co si pod tak abstraktními pojmy představit. Sestra Bohuslava se mi to snaží vysvětlit co nejsrozumitelněji. „Řekla bych, že nás to táhne k tomu, co je slabé, zraněné, potřebuje pomoci. Věříme, že se nám osobně dostává pomoci a podpory od Boha. On nám dává život a my vnímáme, že je potřeba tento život chránit: jeho jedinečnost, neopakovatelnost, důstojnost od narození až po přirozenou smrt.“ Zajímá mě, jak se stane, že se mladá dívka rozhodne pro takovou „službu“ místo péče o vlastní rodinu a děti. Na počátku je prý vždy individuální volání od Boha. Takový duchovní zážitek nemám, chci jej přiblížit. „Třeba mně se to stalo při lyžování,“ líčí sestra. „Pocházím z hor a jednou jsem pocítila při sportu čistou radost z přírody, z pohybu. Najednou jsem věděla, že musí existovat ještě nějaká vyšší láska.“ Se sestrou Bohuslavou si povídáme o spoustě věcí, například se dozvídám, že mají šestnáct dní dovolené za rok, navštěvují během nich své rodiny, večer strávěny v divadle je pro ně opravdu výjimečný. Sestra Bohuslava je hrdá především na socializační projekt v Řepích, který kdysi zakládala. Šedesát žen-vězeňkyň tady pracuje v léčebně pro dlouhodobě nemocné. Bavíme se o několika společných známých, nahlédneme do kláštera a na zahradu, kde mohou v létě relaxovat i pacienti. Je ale čas vrátit se do nemocnice.

Procházíme oddělení diagnostická i terapeutická. Vybavení sice nepatří k nejmodernějším, ale oproti gigantickým státním špitálům tady panuje takřka „rodinná atmosféra“. Cítím tu zvláštní klid, nikoli nervozitu, která člověka v nemocnici obvykle přepadá. Pacienti z oken vidí Petřínské sady, Pražský hrad a ti z oddělení paliativní péče panorama, jemuž dominuje chrám sv. Mikuláše. Potkáváme řádové sestry, které tu pracují na různých pozicích, jedna dokonce jako lékařka (nepatří mezi boromejky, ale k sestram svatého Kříže). Civilní personál však převládá.

Naší poslední zastávkou je Dětské a dorostové detoxikační centrum, jediné svého druhu

v České republice. Ve dveřích kanceláře primářky Světlany Kroftové se mjíme s asi dvacetiletým mladíkem. Přišel paní primářce poděkovat, že jej kdysi vytáhla z nejhoršího. Dodělal si maturitu a funguje bez drog. Mezi zdejšími pacienty je to ale spíš ojedinělý případ. Většina jich pochází z prostředí, kde jim nejsou v další léčbě schopni poskytnout podporu. Největší traumata si děti odnášejí z rodin. „Přicházejí sem většinou nedobrovolně, přivezou je rodiče nebo někdo z diagnostické ústavu. My je musíme léčit v období, kdy z nich vyprchá droga, jsou agresivní, nevyzpytatelné. Toto období trvá asi 14 dní, pak je odesíláme na léčbu závislosti, která trvá celé měsíce.“

Pacienti mají mezi 14 a 18 lety, bývá jich tu sedm až deset. „Některé děti se nám tady za rok protočí pětkrát, než se dostanou do stavu, kdy mohou podstoupit další léčbu.“ Hlavním úkolem zdejšího uzamčeného oddělení je vrátit dětem režim – v určité denní době spát, obléknout se, jíst... Spíš než psychoterapie se tu proto pacienti účastní rukodělných terapií, sportovních aktivit nebo úklidu oddělení. Ty školou povinné se musí učit.

Ani tady není vybavení nejnovější, pacienti jej navíc často demolují. Přesto je primářka přesvědčená, že dětem prospěje, když se budou cítit jako ve vlastním pokoji, a chtěla by oddělení zrenovovat. Při odchodu si ještě uvědomím, že jsem tu potkala samé ženy. Ptám se, jak si s agresivními pubertáky poradí. „Co nám zbývá,“ krčí rameny.

Přestože to není právě optimistický závěr, necítím při odchodu pocit marnosti. Nikdo mi k tomu nedal důvod, tady má práce skutečně svůj vyšší smysl.

### TEREZA LINHARTOVÁ

autorka je publicistka

PS OD LEDNA ROKU 2019 MŮŽETE NA ČINNOST BOROMEJEK PŘÍSPĚT DO CHARITATIVNÍCH KASÍČEK, KTERÉ BUDDU UMÍSTĚNY U DIVÁCKÝCH ŠATEN VŠECH TŘÍ SCÉN MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH.

LEDEN—ÚNOR 2019

### DĚJINY KONGREGACE MILOSRDNÝCH SESTER SV. KARLA BOROMEJSKÉHO

Podnět k založení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského dal mladý advokát Josef Chauvenel ve francouzském městě Nancy, kde po třicetileté válce bylo velmi mnoho chudých, zbláčených lidí, dospělých i dětí. Zblízka viděl hrůzu utrpení a bídy nakažených morem a stal se jejich „advokátem“. Sám zasažen touto nemocí umřel v 31 letech. V květnu roku 1663 dochází ke státnímu i církevnímu schválení „Společnosti Svaté Rodiny Ježíše, Marie a Josefa“!

Podle činnosti sester je brzy lidé začali nazývat milosrdnými – a jméno sv. Karla Boromejského přidávali proto, že sochy tohoto světce zdobily průčelí a dvůr domu, kde sestry bydlely. Sv. Karel však nejen stál v názvu Kongregace, ale už od počátku utvářel svým příkladem srdce a službu sester.

Na prosbu pana Aloise Klára vyhledal P. Heřman Dichtl dvě české dívky, které v roce 1834 vstoupily v Nancy do noviciátu, a za rok je následovaly další dvě. Dne 28. září 1837 se spolu s francouzskou sestrou Marií Terezií Helvigovou vrátily do Čech a v Praze začaly svou činnost v ústavu slepých Na Klárově. Zakoupily dva malé domky pod strahovskou zahradou, které daly základ nemocnici a mateřskému domu s kostelem sv. Karla Boromejského. Činnost sester se rozrůstala – v roce 1945 působily již na sto dvaceti místech, převážně v nemocnicích, školách a různých sociálních ústavech.

V 50. letech byl všech majetek sester zestátněn, staré sestry byly soustředěny do charitních domovů a mnoho mladých sester bylo vyvezeno do pohraničí, kde pracovaly v textilních továrnách. Do roku 1989 působily sestry jen v některých domovech důchodců a v ústavech pro mentálně a tělesně postižené, většinou v pohraničí a málo osídlených oblastech. Tajně přijímané sestry pracovaly též v nejrůznějších civilních zaměstnáních.

Po revoluci – v roce 1990 začaly sestry znovu pracovat v Nemocnici pod Petřínem. Postupně se obnovil i přílehlý kostel sv. Karla a Mateřský dům sv. Notburgy. Během 90. let se obnovila činnost v Domově sv. Karla v Řepích a od roku 2000 převzaly sestry službu v římské koleji Nepomucenum.

Převzato ze stránek [www.boromejky.cz](http://www.boromejky.cz).

## ABC

01

- 8 ÚT 10.00** HORNÍČEK 100 *Literární matiné, Malá scéna ABC*  
**19.00** B. a A. Peasovi, M. Hanuš  
**PROČ MUŽI NEPOSLOUCHAJÍ A ŽENY NEUMÍ ČÍST V MAPÁCH**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 9 ST 19.00** R. Harwood **NA MISKÁCH VAH** *Derniéra*
- 10 ČT 19.00** F. von Schirach **TEROR**
- 11 PÁ 19.00** L. Rosten **PAN KAPLAN MÁ TŘÍDU RÁD**
- 12 SO 14.00** J. Janků, P. Khek **TANČÍRNA 1918–2018**  
**19.00** J. Janků, P. Khek **TANČÍRNA 1918–2018** *Zadáno*
- 13 NE 19.00** K. Huff **DEŠTIVÉ DNY** *Pronájem Divadlo Ungelt*
- 14 PO 19.00** A. S. Puškin **EVŽEN ONĚGIN**
- 15 ÚT 19.00** E. Bond **MOŘE** *+ Lektorský úvod od 18.00*
- 16 ST 19.00** B. a A. Peasovi, M. Hanuš  
**PROČ MUŽI NEPOSLOUCHAJÍ A ŽENY NEUMÍ ČÍST V MAPÁCH**  
*Zadáno*
- 17 ČT 19.00** J. Janků, P. Svojtka **60'S ANEB ŠEDESÁTKY**
- 18 PÁ 19.00** T. Firth **HOLKY Z KALENDÁŘE** *+ Prohlídka divadla po představení*
- 19 SO 19.00** J. Janků, P. Svojtka  
**BEDŘICH SMETANA: THE GREATEST HITS**
- 21 PO 19.00** R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
- 22 ÚT 19.00** D. Mamet **LISTOPAD**
- 23 ST 19.00** W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**
- 24 ČT 19.00** R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 27 NE 19.00** **HRADIŠŤAN & Jiří Pavlica** *Koncert*
- 31 ČT 19.00** W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**  
*+ Prohlídka divadla po představení*

**KONZERVATIVEC**  
 DAVID ZÁBRANSKÝ  
 REŽIE: KAMILA POLÍVKOVÁ

Máme dojem, že umíme určit, kdy přesně se co stalo. Věříme v posloupnost. V časovou osu. Mnohé věci a události jsme očíslovali. Války a republiky mají své dané pořadí, víme co a kdy slavit. Ve skutečnosti však máme jen moře času. (Moře, které nás jednou pohltí.) Každá minuta pohromadě je zázrak, zastavme se tedy na chvíli a uctěme společně přítomný okamžik. Inscenací nové hry o významu oslav dějinných událostí pokračuje spolupráce autora Davida Zábranského, režisérky Kamily Polívkové a herce Stanislava Majera.

KOMEDIE 24. + 25. 1. 19.30  
 26. + 27. 2. 19.30



## ROKOKO

- 7 PO 19.00** J-C. Carrière **KONKURZ**
- 8 ÚT 19.00** F. Zeller **OTEC**
- 10 ČT 19.00** D. Drábek **KANIBALKY**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 11 PÁ 19.00** D. Drábek **KANIBALKY**
- 12 SO 17.00** C. Giudicelli **PREMIÉRA MLÁDÍ**
- 14 PO 19.00** E. Kishon **ODDACÍ LIST**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 15 ÚT 19.00** R. Gervais, S. Merchant **KANCL**
- 16 ST 10.00** F. Zeller **OTEC** *Pro seniory*
- 17 ČT 15.00** V. Mašková, P. Khek **ČAPEK** *Pro Klub mladého diváka*  
**19.00** V. Mašková, P. Khek **ČAPEK**
- 18 PÁ 19.00** F. M. Dostojevskij **IDIOT**
- 19 SO 17.00** P. Riera **HODINA PŘED SVATBOU** *Derniéra*
- 21 PO 19.00** J. Pommerat **ZNOVUSJEDNOCENÍ KOREJÍ**
- 22 ÚT 19.00** L. Nowra **NOC BLÁZNŮ**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 23 ST 19.00** D. Drábek **KANIBALKY**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 24 ČT 19.00** F. Zeller **OTEC**
- 25 PÁ 19.00** E. Albee **KDO SE BOJÍ VIRGINIE WOOLFOVÉ?**
- 26 SO 19.00** V. Mašková, P. Khek **ČAPEK**
- 28 PO 19.00** J. Pommerat **ZNOVUSJEDNOCENÍ KOREJÍ**
- 29 ÚT 19.00** K. Legátová **ŽELARY**
- 30 ST 19.00** R. Gervais, S. Merchant **KANCL**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 31 ČT 10.00** F. Zeller **OTEC** *Pro školy*  
**19.00** J. Pommerat **ZNOVUSJEDNOCENÍ KOREJÍ**

AKTUÁLNÍ INFORMACE  
 O PROGRAMU NALEZNETE NA  
[WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ](http://WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ)  
 ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA

## KOMEDIE

- 11 PÁ 18.00** O. Škrabal **ZJEVENÍ PUDLA**  
*Host Studio Rote, v herecké šatně*  
**20.00** O. Škrabal **ZJEVENÍ PUDLA**  
*Host Studio Rote, v herecké šatně*
- 18 PÁ 19.30** podle H. Ibsena **NEPŘÍTEL LIDU**  
*Lachende Bestien, veřejná generální zkouška*
- 19 SO 19.30** **PREMIÉRA**  
 podle H. Ibsena **NEPŘÍTEL LIDU**  
*Lachende Bestien*
- 21 PO 19.30** L. Ménard **NEŽ VŠE ZAČALO...**  
*Lenka Vagnerová & Company*
- 22 ÚT 19.30** L. Vagnerová **LEŠANSKÉ JESLIČKY**  
*Lenka Vagnerová & Company*
- 24 ČT 19.30** D. Zábanský **KONZERVATIVEC**
- 25 PÁ 19.30** D. Zábanský **KONZERVATIVEC**
- 28 PO 19.30** podle H. Ibsena **NEPŘÍTEL LIDU**  
*Lachende Bestien*
- 29 ÚT 19.30** D. Mamet **LISTOPAD**
- 30 ST 19.30** L. Vagnerová **AMAZONKY**  
*Lenka Vagnerová & Company*
- 31 ČT 10.00** L. Vagnerová **AMAZONKY**  
*Lenka Vagnerová & Company*  
**19.30** L. Vagnerová **AMAZONKY**  
*Lenka Vagnerová & Company*

**ZNOVUSJEDNOCENÍ KOREJÍ**  
 JOËL POMMERAT  
 REŽIE: EDUARD KUDLÁČ

Ačkoliv by název *Znovusjednocení Korejí* mohl naznačovat, že se bude hrát o politice a Dálném východě, není tomu tak. Je to hra o lásce a vztažích, o rozdělených světech mužů a žen, o vzájemném neporozumění, které brání našemu sjednocování. Brilliantní dialogy v mozaice komických i melancholických příběhů, které dohromady skládají barvitý obraz různých podob lásky v moderním světě.

ROKOKO  
 21. + 28. + 31. 1. 19.00



## ABC

## 02

- 2 SO 18.00 PREMIÉRA**  
T. Kushner **ANDĚLÉ V AMERICĚ**
- 4 PO 19.00** H. Galron **I ♥ MAMMA**
- 5 ÚT 19.00** J. Janků, P. Svojtka **BEDŘICH SMETANA: THE GREATEST HITS**
- 6 ST 19.00** A. a B. Peasovi **PROČ MUŽI NEPOSLOUHAJÍ A ŽENY NEUMÍ ČÍST V MAPÁCH**
- 7 ČT 10.00** F. von Schirach **TEROR Pro školy**  
**19.00** R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
- 8 PÁ 19.00** J. Janků, P. Svojtka **60'S ANEB ŠEDESÁTKY + Prohlídka divadla po představení**
- 9 SO 15.00** **HORNÍČEK 100 Literární matiné, Malá scéna ABC**  
**17.00** W. Russell **SHIRLEY VALENTINE + Prohlídka divadla po představení**
- 10 NE 19.00** K. Huff **DEŠTIVÉ DNY Pronájem Divadlo Ungelt**
- 11 PO 15.00** A. S. Puškin **EVŽEN ONĚGIN Pro KMD**  
**19.00** A. S. Puškin **EVŽEN ONĚGIN 50. repríza**
- 12 ÚT 19.00** A. a B. Peasovi **PROČ MUŽI NEPOSLOUHAJÍ A ŽENY NEUMÍ ČÍST V MAPÁCH**
- 13 ST 19.00** J. Janků, P. Khek **TANČÍRNA 1918–2018**
- 14 ČT 10.00** J. Werich **LAKOMÁ BARKA Pro školy**  
**19.00** W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**
- 15 PÁ 11.00** E. Bond **MOŘE Pro seniory**  
**19.00** E. Bond **MOŘE Lektorský úvod od 18.00**
- 16 SO 12.00** **HERECKÝ KURZ PRO NEHERCE Ve zkušebně**
- 17 NE 17.00** T. Kushner **ANDĚLÉ V AMERICĚ Lektorský úvod od 16.00**
- 18 PO 19.00** J. Janků, P. Khek **TANČÍRNA 1918–2018**
- 19 ÚT 10.00** J. Janků, P. Khek **TANČÍRNA 1918–2018 Pro školy**  
**19.00** R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
- 20 ST 19.00** A. a B. Peasovi **PROČ MUŽI NEPOSLOUHAJÍ A ŽENY NEUMÍ ČÍST V MAPÁCH + Prohlídka divadla po představení**
- 21 ČT 19.00** J. Janků, P. Svojtka **60'S ANEB ŠEDESÁTKY + Prohlídka divadla po představení**
- 22 PÁ 19.00** L. Rosten **PAN KAPLAN MÁ TŘIDU RÁD**
- 23 SO 15.00** **V+W V PALÁCI U NOVÁKŮ Kronika, Malá scéna ABC**  
**18.00** T. Kushner **ANDĚLÉ V AMERICĚ**
- 24 NE 19.00** **RHAPSÓDIE V MODRÉM POKOJI Pronájem, Ondřej Havelka a jeho Melody Makers**
- 25 PO 19.00** T. Firth **HOLKY Z KALENDÁŘE**
- 26 ÚT 19.00** D. Mamet **LISTOPAD + Prohlídka divadla po představení**
- 27 ST 19.00** J. Janků, P. Svojtka **BEDŘICH SMETANA: THE GREATEST HITS**
- 28 ČT 9.00** D. Mamet **LISTOPAD**

**ANDĚLÉ V AMERICĚ**  
TONY KUSHNER  
REŽIE: MICHAL DOČEKAL

Čtvrtstoletí poté, co ohromili celý divadelní svět, sestupují *Andělé v Americe* poprvé i na česká jeviště. Dvoudílné drama amerického spisovatele Tonyho Kushnera vypráví o věcech mezi zemí a nebem, o životních výhrách a ztrátách, o lásce a zradě, o nemoci a smrti, o spravedlnosti a odpuštění – a hlavně o světě jako takovém.

ABC **PREMIÉRA** 2. 2. 18.00  
17. 2. 17.00  
23. 2. 18.00



## ROKOKO

- 1 PÁ 10.00** Ch. Giudicelli **PREMIÉRA MLÁDÍ Pro seniory**  
**19.00** D. Drábek **KANIBALKY**
- 2 SO 17.00** Ch. Giudicelli **PREMIÉRA MLÁDÍ**  
*50. repríza, Dámská jízda*
- 4 PO 19.00** F. M. Dostojevskij **IDIOT**
- 5 ÚT 10.00** F. M. Dostojevskij **IDIOT Pro školy**  
**19.00** K. Legátová **ŽELARY Zadáno**
- 7 ČT 19.00** E. Albee **KDO SE BOJÍ VIRGINIE WOOLFOVÉ?**
- 8 PÁ 19.00** J-C. Carrière **KONKURZ**
- 9 SO 17.00** R. Gervais, S. Merchant **KANCL**
- 13 ST 19.00** E. Kishon **ODDACÍ LIST**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 14 ČT 19.00** Ch. Giudicelli **PREMIÉRA MLÁDÍ**
- 15 PÁ 19.00** A. Goldflam **ŘEDITELSKÁ LÓŽE Derniéra**
- 16 SO 19.00** F. Zeller **OTEC**
- 18 PO 19.00** E. Kishon **ODDACÍ LIST**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 19 ÚT 19.00** D. Drábek **KANIBALKY**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 20 ST 19.00** J. Pommerat **ZNOVUSJEDNOCENÍ KOREJÍ**
- 21 ČT 19.00** V. Mašková, P. Khek **ČAPEK**
- 22 PÁ 19.00** D. Drábek **KANIBALKY**
- 23 SO 19.00** F. Zeller **OTEC**
- 25 PO 19.00** R. Gervais, S. Merchant **KANCL**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 26 ÚT 19.00** L. Nowra **NOC BLÁZNŮ**  
*+ Prohlídka divadla po představení*
- 27 ST 19.00** V. Mašková, P. Khek **ČAPEK**
- 28 ČT 19.30** Z. Salivarová **HONZLOVÁ**  
*Předpremiéra, akce pro Klub diváků*

AKTUÁLNÍ INFORMACE  
O PROGRAMU NALEZNETE NA  
[WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ](http://WWW.MESTSKADIVADLAPRAZSKA.CZ)  
ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA

## KOMEDIE

- 4 PO 18.00** T. Jarkovský, J. Vašíček  
**PERNÍKOVÁ CHALOUPKA** *Host divadlo Minor*
- 5 ÚT 18.00** T. Jarkovský, J. Vašíček  
**PERNÍKOVÁ CHALOUPKA** *Host divadlo Minor*
- 8 PÁ 18.00** O. Škrabal **ZJEVENÍ PUDLA**  
*Host Studio Rote, v herecké šatně*  
**20.00** O. Škrabal **ZJEVENÍ PUDLA**  
*Host Studio Rote, v herecké šatně*
- 11 PO 19.30** L. Vagnerová **GOSSIP** *Lenka Vagnerová & Company*
- 12 ÚT 19.30** L. Vagnerová **LEŠANSKÉ JESLIČKY**  
*Lenka Vagnerová & Company*
- 13 ST 19.30** podle H. Ibsena **NEPŘÍTEL LIDU**  
*Lachende Bestien, debata s tvůrci po představení*
- 15 PÁ 20.30** **SÉPIE Z HOR** *Koncert, ve foyer*
- 18 PO 19.30** L. Vagnerová **AMAZONKY**  
*Lenka Vagnerová & Company*
- 20 ST 16.00** J. Folvarčný **ADEMNATO!** *Host Teatr Novogo Fronta, festival Malá inventura, ve foyer*  
**19.30** L. Vagnerová **NEŽ VŠE ZAČALO...**  
*Lenka Vagnerová & Company, festival Malá inventura*
- 21 ČT 19.30** L. Vagnerová **MAH HUNT**  
*Lenka Vagnerová & Company*
- 23 SO 18.00** E. Jelínek **VZTEK** *Host DS Kolonie, festival Malá inventura*
- 26 ÚT 19.30** D. Záborský **KONZERVATIVEC**
- 27 ST 19.30** D. Záborský **KONZERVATIVEC**

**NEŽ VŠE ZAČALO...**  
REŽIE: LIONEL MÉNARD

**PALUBNÍ DENÍK DEVÍTIMĚSÍČNÍ PLAVBY**  
Pojďme si společně představit, že by naše první vzpomínky sahaly do doby, kdy jsme ještě byli ukryti v matčině bříše. Vše, co jsme zapomněli, nebo čemu jsme nepřikládali žádnou váhu, by se nám mohlo stát zdrojem neuvěřitelné moudrosti a instinktivní energie. Mimodrama *Než vše začalo...* je syntézou herectví, pantomimy, tance, loutkohry a magického vizuálu.

KOMEDIE 20. 2. 19.30



## IVAN ACHER



FOTO: ARCHIV IVANA ACHERA

## 25 LET KYNUTÍ

Přestože se rubrika jmenuje *Lidé a obrazy* a měl bych jako k hudbě zbloudilý výtvarník mít zásobu zážitků z výstav kolegů, nemohu sloužit. Poslední roky se tak intenzivně věnuju hudbě pro divadlo, že mám pouze obrázky z divadelních kukátek. Přisáhám na smrt svých křečků. Pokusím se zaklenout portrétní majstrštyk dramaturgickým obrazovým obloučkem s mou největší obrazonosnou inscenací za poslední roky, operou *Sternenhoch* pro Národní divadlo. Na téhle zabijačce u Romana Zacha v Drahouši se nad lahví spiritusu zrodila myšlenka v kolektivu chlapců z Pražského komorního divadla na inscenování *Sternenhocha* a byla sepsána oficiální žádost na zařazení této inscenace do dramaturgického plánu České sezony 2007 v Komedii. Hlavním signatářem byl Martin Finger, v předtuše nemožnosti jiného obsazení hlavní role knížete Sternenhocha než jeho maličkostí. Není to selfí, tenkrát ještě neexistovalo. Autorem fotografie je Zach, Finger, Pechlát, Štrébl, Majer nebo řezník.



FOTO: ARCHIV IVANA ACHERA

Toto je pohled ze skalního převisu na vodopád Velkého Štolpichu v Jizerských horách, kde jsem za noc u uhasínajícího ohně cca 1993 přelouskal celé Klímovo *Utrpení knížete Sternenhocha*. Nad ránem tajícím stropem zateklo. Omámen dýmem udušeného ohně, kterého byla plná sluj, jsem se zároveň věnoval zvracení z otravy, ale přineslo to i první odvážné myšlenky, že toto by byl vydatný námět na operní féerii v současném kabátku. Fotografie jsem stáhnul z videa z výletu s rodinou a stálo mě to čtyři hodiny utrpení hledání v archivu, čili prosím omluvte kvalitu obrazu. Přeci jen výlet pod Divou Máří by v zasněžených Jizerkách zabral celý den.



FOTO: KAMILA POLÍNKOVÁ

Zde již vidíme výsledky krásné práce s Davidem Jařabem na *Utrpení knížete Sternenhocha* v Komedii. V hlavní dvojroli Helgy Vanda Hybnerová a Ivana Uhlířová, za nimi používá magické zaklínadlo popisným způsobem vlastním jeho úspornému herectví Martin Finger. Zaklínadlo odhání přízraky žen, které dělají bordel v hlavách knížat bouráním zdi mezi snem a skutečností. Často jsem ho úspěšně použil i v osobním životě. Ovšem zadarmo, a proto se rozdělím a zaženu výčitky svědomí. Včetně váčku s gorilími slzami, paprsku Aldebaranu a spoustou dalších obyčejných propriet stálo totiž to zaklínadlo Sternenhocha u většiny Kuhmist celé jmění. My ho, chlapi, máme zadarmo zde: „*Deamono, do prdele mě vskoč!*“



FOTO: PATRIK BORECKÝ

Tato scenerie zobrazuje návštěvu Kuhmist (Tereza Marečková) a nákup drahocenného amuletu v inscenaci v režii Michala Dočekala na Nové scéně. Neuvěřitelné zhmotnění snu o ludibronistní tragikomické opěře ze sluje po 25 letech v Národním divadle! Ne úplně zlé, ale všímaví jazykové tvrdí, že použité prostředky na popotahování Helgy, jako je motorová kočka, se objevily už v inscenaci v Komedii. Byl jsem u zrodu obou nápadů v hlavách Michala i Davida a vše je z právního hlediska v pořádku. Vše vyprovokoval Klíma svým textem separátně a autenticky. Prostě zacházení s divadelními prostředky náruživě a syrově-přiznaně donutí režiséra použít na tak hrozivý obraz ženy ten nejhrozivější divadelní prostředek, jakým motorová kočka bezesporu je. Jen podvědomé motivace obou vážených přátel byly jiné. Zatímco David se pověšením Helgy na tah dalkové ovládaný Sternenhochem této

obludy zbavil, Michal Dočekal tuto remote mučírničku použil v sexuálních hrátkách mezi Helgou a jejím milencem. Každý po svém a naplno.



FOTO: PATRIK BORECKÝ

Naplno frčel ale celý tým, který jsem posbíral ze svých nejlepších soupeřů tanečním, divadelním i muzikantským světem. Na této fotografii jsou zachyceny tanečnice Lenky Vágnerové při cvičení obdivné grimasy k pěveckému výkonu Lud'ka Veleho. Nebo možná je to scéna porodu Helgy uprostřed kouřících mís s ovarem na svatebním stole. Nebo možná se vlastně z úsporného hlediska naší první scény staly spotřební rekvizitou nakonec okurky.



FOTO: PATRIK BORECKÝ

Okurky. Abych navázal. Co se týče okurek a hlávek zelí, pečlivě se o ně stará v levitační lednici Vanda Šípová, představitelka Helgy, v občanském životě vynikající kuchařka. Na této fotografii vidíme již prázdný spotřebič bez potravin, ve kterém si svou zlobivou manželku uchovává Sergej Kostov, představitel knížete Sternenhocha. Vychutnejme si zároveň, jak si s významem Klímovy věty „*bude nezbytno dát jí do chládku*“ s divadelním šarmem výsostného znaku pohrál režisér inscenace. Připomeňme ještě, že dnes je již no frost zóna v každé volně stojící A+++ lednici standardem.

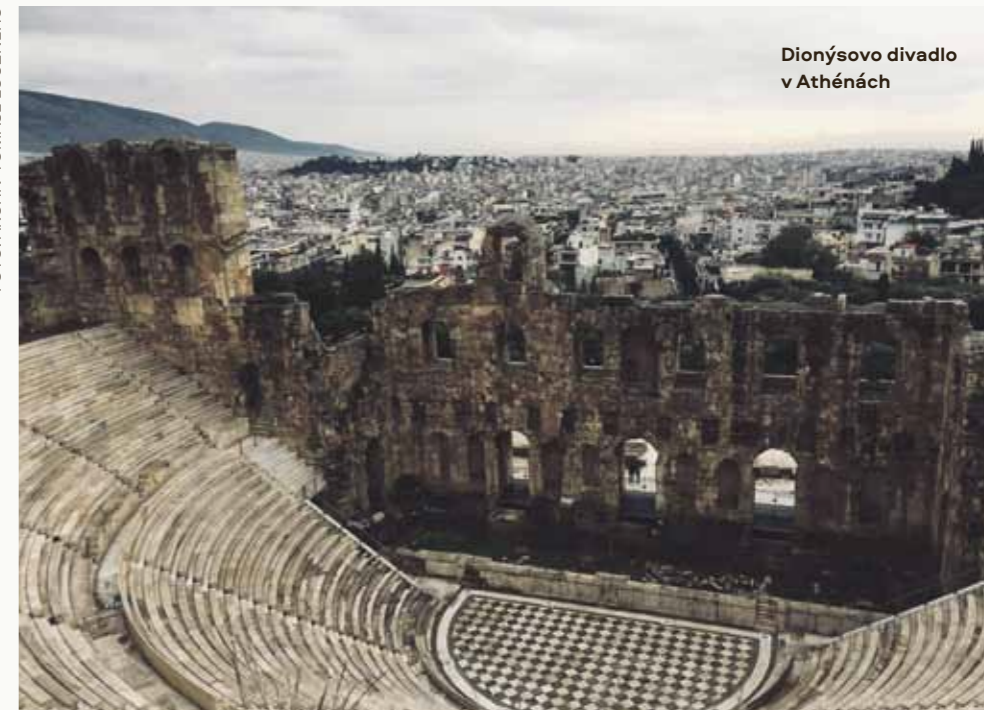
SHAKESPEARE  
JE EVROPA

MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ JSOU OD KVĚTNA 2018 ČLEMEM UNIE EVROPSKÝCH DIVADEL (UTE). HLAVNÍM CÍLEM ORGANIZACE JE NETWORKING MEZI DIVADLY, NENÍ TO VŠAK JEDINÁ JEJÍ AKTIVITA. VE DNECH 8.–20. LISTOPADU 2018 UTE POŘÁDALA VE SPOLUPRÁCI S ŘECKÝM NÁRODNÍM DIVADEM MASTER CLASS PRO MLADÉ DIVADELNÍ REŽISÉRY. LEKCE VEDL ANDREW VISNEVSKI, OCEŇOVANÝ REŽISÉR A PEDAGOG, KTERÝ PŮSOBÍ V LONDÝNĚ. MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ VYSLALA DO ATHÉN JAKO SVÉHO ZÁSTUPCE TOMÁŠE LOUŽNÉHO, JENŽ STUDUJE ČINOHERNÍ REŽII NA PRAŽSKÉ DIVADELNÍ AKADEMII MÚZICKÝCH UMĚNÍ. SVĚ ŘECKÉ ZÁŽITKY ZAZNAMENAL V REFLEXI, KTEROU VÁM NABÍZÍME.

LENKA DOMBROVSKÁ

„*Řecký salát, musaka, čerstvé ryby, musaka, salát řecký, víno domácí červené, domácí víno bílé, plněné papriky, tzatziki, to nejsou špatné nabídky, to nezní vůbec zle, náhrdelník s vaší podobiznou, 3D podobizna, Akropole za vámi, extra, antické obrázky na stěnu do kuchyně nebo kamkoli jinam, kam jen chcete, Monastiraki magnetky, sovičky na lednici, Athéna, bohyně Athéna, Apollón a zbytky chrámů, sluneční brýle, jinde takové nekoupíte, to bych je asi měl koupit, když je jinde nekoupím.*“ Turistické centrum Athén oplývá originalitou jako každé centrum turisticky okupovaného města, v počtu zlatnictví na metr čtvereční ovšem vede centrum pražské. Aspoň se to proslychá.

FOTO: ARCHIV TOMÁŠE LOUŽNÉHO

Dionýsovo divadlo  
v Athénách

My, mezinárodní skupina účastníků režijního workshopu, ale míříme z centra pryč, na stanici metra Moschato. Cestou po silnici míjíme bezdomovecké útočiště poblíž vřaku auta a špinavého stanu stojícího na betonovém plácku. Před pár dny je odvážela policie, vrátili se zpátky. Tenhle rituál, řekl bych, se opakuje často. Hned vedle nich je otevřený kanál, tedy řeka Cephissus, která prochází Athénami a občas na ní trénují veslaři. Snad na olympijské hry. Jedny tu byly poměrně nedávno, v roce 2004. Bylo to obří a stejně tak i stadiony, které kvůli tomu v Athénách postavili. Ty teď stojí na pobřeží několik kilometrů od turistického centra, opuštěné, rozpadající se – a oplocené –, aby se nestaly útočištěm dalších bezdomovců. Par desítek betonových miliard pohltí brzy čas, zapomnění už je pohltilo.

Pokud se vám to nelíbí, můžete jít protestovat, a to dost hlasitě. My Češi se většinou spořádaně sejdeme a spořádaně rozejdeme. Řekové to ale umí rozjet. 17. listopadu slaví v Řecku podobný svátek jako my. V roce 1973 se postavili (nejenom) studenti vládě vojenské diktatury a někteří to odnesli životem. Naši řečtí přátelé nám radí do centra nechodit. Každoroční průvod končí pravidelně střetem povrchových koktejlů na cíl. Většinou však shoří jen pár aut. Nic závažného.

Mezitím jsme došli do našeho akademického útočiště. Hned u rušné silnice je jakýsi divadelní konvent. Na traverze nad naší hlavou balancuje figurína dívky. Není si asi jistá, kam míří a proč, ale míří tam sebevědomě. Jako Řecko, jako Athény, město kontrastů a extrémů. Athény jsou svět. Svět se vší náherou a se vší špínou. Možná proto se učíme rozumět Shakespeareovi právě tady.

Podle Bible spletl bůh jazyky lidí v Babilonu, aby se nedomluvili a nedosáhli k němu do nebe. To ale nebylo třeba. Stačilo by, aby je nechal mluvit univerzální angličtinou, o které si každý myslí, že jí ovládá, ale nikdo jí nero-

zumí. Do toho se navíc pokoušíme o Shakespeara v originále. Mluví teď Itálie pořád italsky, nebo už přešel do angličtiny? Radši budu předstírat, že chápu. „*Cože, neslyšel jsem. Můžeš to zopakovat?*“

Ruska: „*Já jsem vůbec, vůbec nespala, celou noc, kupec, kupec, celou noc, nespala jsem, musela jsem pořádk, pořádk jsem na to musela myslet, Benátky, je to geniální, úžasný to je, všechny ty vztahy, ty emoce, ta síla v tom, nemohla, vůbec jsem nemohla usnout. A co ty, Lorenzo, Lorenzo, jak to cítíš? Co si tam myslíš? Co si o tom myslíš?*“

Představitel Lorenza: „*Mám party a přichází paní domu, asi panikařím.*“

Ruska: „*Party, zajímavý. Ale ta emoce, to všechno, všechno zatím, no, no co...*“

Představitel Lorenza: „*Mám tam jednu větu, pak odejdu.*“

Ruska: „*Přesně, Shakespeare je všechno, je v něm všechno, je v něm svět, svět, Shakespeare je svět!*“

Na konci workshopu předvádíme, na čem jsme dva týdny pracovali. Každý režíroval kousek ze Shakespeareovy hry. Soustředíme se na slovo, na jazyk, na to, co bylo napsáno, ale přesto zbude kousek naší invenci. Vydáváme se na výlet po divadelní Evropě. Italové musí zpívat, je to hudební, je to velké. Rusové prožívají, emoce; jsou hluboké, a pokud nejsou, musí se ještě více zatlačit, ne, teď to necítím, pláču, ano, to je správné. Čech jde do extrémů, tak trochu Německo, ale žádný Němec tu není, tak kdo jiný než Čech by ho měl zastoupit. Rumun to zahraje na záchodě, pach moči tomu dodá ten správný feeling, když už je král Lear starý, tak at' páchne. Strávili jsme spolu desítky hodin, nechápali se, smáli se a skrze Shakespeara jsme si nakonec porozuměli.

Shakespeare je svět, anebo aspoň Evropa!

TOMÁŠ LOUŽNÝ

autor je režisér a posluchač DAMU



## VÝTVARNÉ TERITORIUM



**MICHAL NAGYPÁL**  
**MEDVĚD**

2017  
60 x 80 x 65 cm  
LAMINÁT  
FOTO: ANNA HLADKÁ

**MALÍŘSKÉ A SOCHAŘSKÉ DÍLO**  
**MICHALA NAGYPÁLA**  
**JE V DIVADLE KOMEDIE**  
**VYSTAVENO DO BŘEZNA 2019**

**MICHAL NAGYPÁL** (\*1992 ve Spišské Nové Vsi) vystudoval grafický design a nyní studuje na Akademii výtvarných umění v Praze. Specializuje se na olejomalbu, ale věnuje se také akvarelu, kresbě, grafice a sochařství. Ve svém díle zachycuje krajiny, portréty či zátiší ve stylu starých mistrů, nevyhýbá se ovšem ani experimentálním motivům. Je fascinován iluzivností reality, jeho obrazy mají často symbolický význam. Výstava v divadle Komédie zahrnuje práce z let 2014–2018. Ukazuje Michala Nagypála jako tvůrce existenciálních, mystických, ekologických i satirických témat. Michal je tvůrce angažovaný, jak ukazuje jeho socha *Medvěd*, který si svléká kožešinu; obnažuje se tak na kost a varuje před globálním oteplováním. Ale také hravý a ironický, jak dokazují třeba obrazy *Rektor* či vousatá *Madona*, světice, kterou obdařil porostem na bradě, jenž pochází z jeho vlastního těla.

Na mnoha obrazech naleznete krajiny, inspirací pro některé byla Michalovi cesta do Dánska. Napsal o ní: „Strávil som päť mesiacov na severe, pokrytom poliami a parkmi, bludiskom ciest a samoty, všade prítomným nepretržitým morským prúdením vetra. Dlhé noci v zime, či dlhé dni v lete, za spevu vtákov. V každodenných mystických hmlách a opare, pomaly plynúcich, sa človek vedel schovať pred svetom a stratit' sa, v hĺbke svojha Ja.“

**LENKA DOMBROVSKÁ**

autorka je programová kurátorka divadla Komédie